

KIÁLLÍTÁSOK

- Égre tekintő álmok... Gondolatok
a Vigadóban rendezett
Makovecz-kiállításról
(*Millisits Máté*)..... 2
- Találkozások. Bőr- és textil-
művészeti kiállítás a Vollenhofer
ArtStúdióban (*Prokopp Mária*) 8
- A Budapesti Műszaki Egyetem
hallgatóinak lámpakiállítása
a Palmetta Galériában
(*B-terv csoport*) 12
- A valóság öröme. Pécsi egyetemi
hallgatók kerámiakiállítása
a FISE Galériában (*bg*) 14

MŰHELYEK

- 130 éve született Kozma Lajos
(1884–1948) építész-iparművész
(*Horányi Éva*) 17
- Design az Iparművészeti
Múzeumban. Kerekasztal a
közelműltről (*Prékopa Ágnes*).. 20
- Az Iparművészeti Múzeum
modern design-gyűjteménye
(*Cseh Borbála*) 25
- Bíborba, bársonyba
Gondolatok Madarász Kathy
Margit textilművészetéről
(*Dvorszky Hedvig*)..... 30

IN MEMORIAM

- Búcsú Polgár Rózsa (1936–2014)
kárptművésztől (*Lovag Zsuzsa,
Simonffy Márta*)..... 37

VITA A BELSŐÉPÍTÉSZETRŐL

- „Egy kiállítás krónikája II.” (*Schinagl Gábor*)..... 43

KÖNYV

- Slézia József: Kortárs magyar formatervezés 2000–2013
(*Kovács Dániel*)..... 44

- HÍREK 46

TARTALOM

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

EXHIBITIONS – STUDIOS

- Dreams uniting heaven and earth
On the memorial exhibition
of architect Imre Makovecz
(1935–2011) at Pest Vigadó,
Budapest (*Máté Millisits*) 2
- Encounters. A group exhibition
of leather and textile art at
Vollenhofer ArtStudio, Budapest
(*Mária Prokopp*)..... 8
- Lamp exhibition of students
of the Budapest University
of Technology and Economics
at Palmetta Design Gallery,
Budapest (*‘B-terv’ Group*) 12
- The joy of reality. An exhibition
of ceramic works by students of
the Faculty of Music and Visual
Arts of the University of Pécs
at the FISE Gallery of Young
Artists, Budapest (*gb*) 14
- Hungarian architect and designer
Lajos Kozma (1884–1948)
On the 130th anniversary
of his birth (*Éva Horányi*)..... 17
- Design at the Museum of Applied
Arts, Budapest. Round table
discussion on the near past
(*Ágnes Prékopa*) 20
- The collection of modern design
of the Museum of Applied Arts,
Budapest (*Borbála Cseh*)..... 25
- In velvet and purple... On the
textile art of Margit Madarász
Kathy (*Hedvig Dvorszky*) 30

IN MEMORIAM

- Farewell of tapestry artist Rózsa Polgár (1936–2014)
(*Zsuzsa Lovag, Márta Simonffy*) 37

BOOKS

- József Slézia: Contemporary Hungarian Design 2000–2013
(*Dániel Kovács*) 44

Égre tekintő álmok...

Gondolatok a Vigadóban rendezett Makovecz-kiállításról

■ A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) Makovecz Imre életmű-kiállításával tette ünnepélyesebbé a Vigadó épületének 2014. március 14-ei átadását. A több termet betöltő kiállítás tisztelgés az MMA alapító-elnökének gazdag munkássága előtt, amely a magyar organikus építészet elindításával új utat jelölt ki a magyar kortárs építészetben.

A kiállítás címe, „...összekötni az eget és a földet...” kifejezi azt a Makovecz Imre által jelentősnek tartott elvet, mely szerint házai transzcendentális igénnyel, „az Isten felé néznek”.

A teljes életművet részletesen bemutató tárlat a Pesti Vigadó ötödik és hatodik emeletén kapott helyet. Az alsóbb szinten Makovecz Imre szerteágazó munkásságának egy-egy fontos szeletét ismerhette meg a látogató. Az egyik falon szakrális épületeit mutatták

be színes fényképfelvételeken, a hozzájuk kapcsolódó vitrinekben a művész életében már megtervezett, de magvalósításukra még napjainkban is váró templomok rajzai tárultak az érdeklődő szemlélők elé.

A terem főfalán Makovecz Imre „szólt a jelenlévők-höz” a különböző filmek által, amelyeket egy nagyméretű televízió segítségével tekinthetett meg a látogató. A szakrális épületeket bemutató fallal szemközt „Lehetett volna” címmel, megtervezett, de különböző okokból meg nem valósult munkái voltak megismerhetők. A hatodik emeleti két terem közül a kisebb a felső-krisztinavárosi Szent Mihály-plébániatemplom tervének bemutatására fókuszált, ezt a munkáját sokan az életmű legfontosabb darabjának tartják. A nagyobbik teremben a kiállítás rendezője, Mezei Gábor belsőépítész három Makovecz-alkotást állított a kö-

Makovecz Imre
„...összekötni az eget
és a földet...” című
emlékkiállítás
(részlet). **A budapest-
felső-krisztinavárosi
Szent Mihály-plébánia-
templom modellje /**
‘...uniting heaven
and earth...’
**Memorial exhibition of
Imre Makovecz (detail).**
**Saint Michael’s Parish
Church, Felső-Krisztina-
város, Budapest. Model**
Pesti Vigadó,
Budapest, 2014

Fotó: Millits Máté

Makovecz Imre:
**Bodrog Áruház, Sárospatak (fő- és oldal-
homlokzat részlete) /**
Imre Makovecz:
Bodrog Warehouse,
**Sárospatak (main and
side facades, detail)**
[1969–1972]

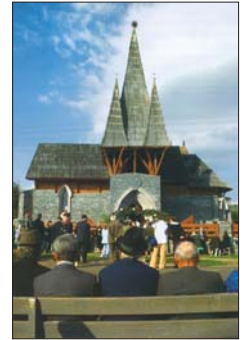

Fotó: Milišits Beáta

zép pontba, a visegrádi Erdei Művelődési Házat, a paksi katolikus templomot és a sevillai világkiállítás magyar pavilonját, amelyeket a tervek és a fényképek mellett egy-egy makett segítségével is tanulmányozhatott az érdeklődő.

Makovecz Imre (1935–2011) építész mérnöki diplomáját 1959-ben szerezte meg. Első munkáit egy vendéglátóhelyek felépítésére szakosodott állami tervezővállalat, a SZÖVTERV (Szövetkezeti Tervező, Kivitelező és Üzemszervezési Vállalat) alkalmazott-

jaként valósíthatta meg. Makovecz korai munkái a Dunántúlon találhatók, mint például Velencén a Cáva vendéglő (1964) és Szekszárdon a Sió csárda (1965). Már ekkor, a viszonylag kis alapterületű épületek esetében is saját korában szokatlan, egyéni hangot szólaltatott meg, amely a népi építészetre úgy tekintett, hogy annak szellemiségét a megrendelői igényekhez tudta igazítani. Ebben az épülettípusban elért kimagasló munkásságát 1969-ben Ybl Miklós-díjjal ismerték el.¹

Fotó: Papp Tamás / MI-archívum

Makovecz Imre:
Református templom,
Vargyas – Virghis,
Románia (távlati kép) /
Imre Makovecz:
Calvinist church, Virghis
– Vargyas, Romania
(perspective view)
[2005]

Fotó: Millisits Máté

Makovecz Imre:
Ökumenikus kápolna,
Devecser (főhomlokzat)
/ Imre Makovecz:
Oecumenical chapel,
Devecser (main facade)
[2011–2012]

Makovecz Imre:
Református templom,
Vargyas – Virghis,
Románia (hátsó nézet) /
Imre Makovecz:
Calvinist church,
Virghis – Vargyas,
Romania (rear view)
 [2005]

Az 1970-es és 1980-as években elvégzett munkái közül a „Bodrog-parti Athénak” is nevezett Sáros-patakon megvalósult épületei érdemelnek kiemelt figyelmet. Bár funkciójuk és anyaghasználatuk eltérő, de mind az alapvetően betont alkalmazó Bodrog Áruház, mind a fát letisztult visszafogottsággal használó Művelődés Háza a városkép alakításában meghatározó szerepet foglal el.

Az 1990-es évek munkái közül, méreteivel, illetve a Makovecz-életműben jelentkező újdonsága miatt, megkerülhetetlen alkotás az egri Bitskey Aladár Uszoda. Az épületről és működtetésének lehetőségeiről egy, már a sportlétesítmény átadása után készült diplomamunka szerzője részletesen bemutatta azokat a külső tényezőket, amelyek több éven át hátráltatták az uszoda megvalósulását.²

Makovecz Imre:
Ökumenikus kápolna,
Devecser (kovácsoltvas
kapu) / Imre Makovecz:
Oecumenical chapel,
Devecser (wrought-
iron gate)
 [2011–2012]

A kiállításban önálló termet kapott Makovecz Imre szívéhez közel álló templomterve, amelyet a felsőkrisztinavárosi Szent Mihály-plébániatemplom számára készített. A tervek mellett a terem közepén monumentális makett szemléltette azt a különös, egyéni világot, amely által az épület a magyar templomépítészetben páratlan helyet foglalna el. A plébániatemplom megvalósulása eddig az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye ellenállásába ütközött. A kiállítás

nem titkolt célja volt, hogy a Makovecz-terv valóra válását segítse.

Makovecz Imre szakrális építészete átfogó, a felekezeti igényeken túlmutatva valósítja meg a templom azon szerepét, amely kapcsolatot teremt az ember és az Isten között. Számtalan munkái közül kiemelt figyelmet érdemel még két erdélyi református temploma, amelyek közös vonásokat mutatnak a helyi építészeti hagyományokkal.

Vargyas kálvinista egyházközsége a régi, középkori eredetű temploma helyett újat kívánt építeni. Makovecz Imre az eredeti templom kulturális örökségét kiemelve rajzolta meg a terveket, amelyek alapján a középkori templom töredékei egybeolvadtak a megvalósított épület új részeivel.

A templom felszentelése után pár évvel, a következő szavakkal emlékezett vissza vargyasi munkájának

Makovecz Imre:
Művelődési Ház, Sárospatak (első emeleti folyosó részlete) / Imre Makovecz:
Culture Centre, Sárospatak (second-floor passage, detail)
 [1972–1983]

körülményeire: „[...] nagytiszteletű úr azzal hívott fel, hogy van egy düledező imaházuk, és kellene a helyébe egy református templomot tervezni. Mire odaértünk, összedöntötték a fabázacskát, és ott volt alatta a kora középkori templom alapja. Kiástuk a közepét meg a mellette lévő földet, és faragott köveket, a rózsablak egy darabját és még sok minden mást találtunk. Akkor azt mondtam a nagytiszteletű úrnak: Na, most már tudjuk, mit kell csinálni. Elkezdtuk felépíteni a középkori templomot egy darabig. Kapott új kalapot a fejére meg új tornyocskát is, és beépítettük a megtalált faragott köveket.”³

Makovecz Imre másik említést érdemlő református temploma Kolozsváron épült, és az „Isten csodáinak temploma” nevet kapta.

Az épület sarkain bástyaként jelenik meg négy torony, amelyek összetétele a középső nagyobb gúla mellett három kisebb tornyocskából áll. Az egyéni „makoveczy ízt” mind a négy toronynál az egyedi sarokkialakítás megoldása adja. Ezen épületrészek két, mandula formájú nyílása bagolyszemekre emlékeztet.

A tornyok talpazatánál megjelenő kváderköves kiképzés az erdélyi erődtemplomokat, a négyfiálés lezárás pedig a Kolozsvárhoz közeli Kalotaszeg vidékén gyakori építészeti megoldást idézi.

A háromnyílásos fakeretezésű főbejárat egyszerre mutat a Római Birodalom idejétől elterjedt diadalívekre, és a székely kapuk világára. Belső terében Makovecz Imre korai munkájának, a Farkasréti temető ravatalozójának formai megoldására ismerhetünk. Mindkét épület faszerkezetének kialakítása a nézőt a tüdőket védő bordarendszerre emlékezteti.

Makovecz Imre életének utolsó munkája, amely keretbe foglalja életművét, a 2010 októberében Kolontárt és Devecsert sújtó vörösiszap-katasztrófához kötődik, ahol a helyreállításhoz lakóépületeket tervezett, és „megálmodta” a tragédia emlékére a Devecser városában 2012-ben felszentelt ökumenikus kápolna megvalósítását.

Az építészeti életút áttekintése mellett a kiállítás bemutatta Makovecz Imre sokoldalú személyiségét,

és nem csak az építész, de a filozofikus gondolkodású író világába is betekintést adott.

Grafikai munkásságának megismerésére már eddig is lehetőség nyílt, de a kiállítás mégis felfedezéssel szolgált, mert rajzai egyszerre tekinthetők önálló alkotásoknak és az épületeihez kapcsolódó előtanulmányoknak.

Minden munkáján az igényes hozzáállás figyelhető meg, amely egyrészt az ősi múlt értékeit akarja közel hozni a 20–21. század emberéhez, másfelől új érték teremtésével olyan épületeket alkot, amelyek a természetes anyaghasználatuk okán is közel állnak az azokat használókhoz. A Vigadóban rendezett életmű-kiállítás és a hozzá kapcsolódó katalógus egyszerre készítet megállásra, hogy tisztelgünk egy teremítő génusz előtt, és elindulásra, hogy felkeressük a Kár-

pát-medence minden vidékét, Dunaszerdahelytől Lendván át Csíkszereda városáig, ahol megtalálhatók épületei.

MILLISITS MÁTÉ

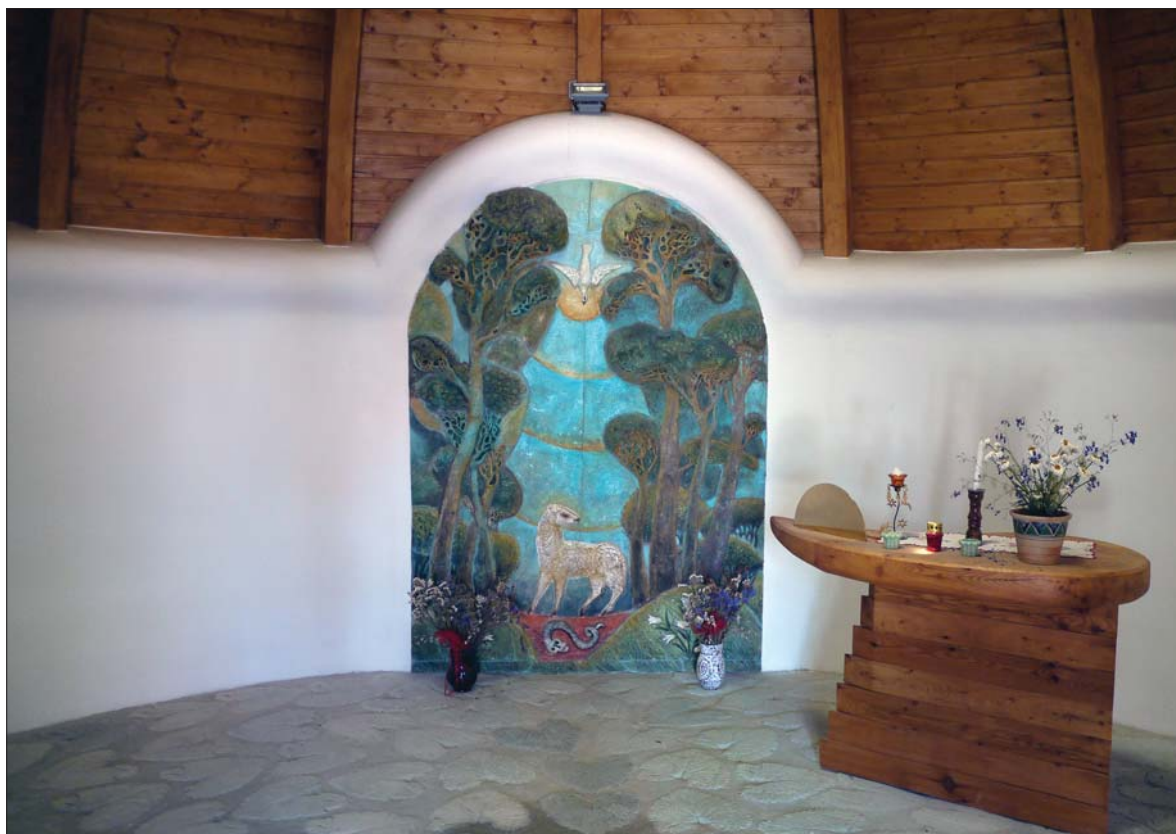
művészettörténész, művelődéstörténész

Jegyzetek

1. *Évek, művek, alkotók. Ybl Miklós-díjasok és műveik 1953–1994.* Főszerk. Schéry Gábor. Budapest, 1995. 226.
2. Erdélyi Krisztina: *Az egri Makovecz-uszoda építtetése, és működtetésének lehetőségei.* Diplomamunka (Simmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar sportmenedzser szak). Kézirat, Budapest, 2001.
3. Németh Miklós Attila: „Én a kézzelfogható cselekedetekben hiszek” – beszélgetéstördék Makovecz Imrével. *Trianoni Szemle*, III. évf. 4. sz. 2011. október–december, 115.

(Makovecz – „...összekötni az eget és a földet...” Pesti Vigadó, Budapest, 2014. március 16–szeptember 21.)

**Makovecz Imre:
Ökumenikus kápolna,
Devecser (szakrális tér)
/ Imre Makovecz:
Oecumenical chapel,
Devecser (sacred space)
[2011–2012]**

Fotó: Millisits Máté

Találkozások

Bőr- és textilművészeti kiállítás a Vollnhofer ArtStudióban

■ Vollnhofer Mária ikonfestő több évtizedes külföldi tartózkodás után, 2011-ben nyitotta meg Budapesten a Szent István körút 12. szám alatt a Vollnhofer ArtStudiót, azzal a céllal, hogy lehetőséget adjon jeles hazai és külföldi művészek találkozásának. A műhelyként és kiállítóhelyként működő stúdió összekapcsolja a zene, a képző- és iparművészet, a fotó és a film művelőit.

Így került sor 2014. május 20-án a *Találkozások* című csoportos iparművészeti kiállítás megnyitására, ahol Gy. Fogarasi Kata és Terényi Gyöngy bőrműves iparművészek és munkáik találkoztak Haris Mária szövő népi iparművész textiljeivel. A bőrművesek művei között a *táskák* vitték a vezérszólamot, s azon belül is a reneszánsz táskák. A kiállítás főfalán a 15. századi képzőművészeti alkotások reprodukciói alatt, bete-

Gy. Fogarasi Kata: Reneszánsz táska formájú nyakék / Kata Gy. Fogarasi: Renaissance bag-formed necklet

[2013] *borjúbőr; festett, domborított, poncolt, varrott / calf leather; painted, embossed, punched, sewn* [6x8 cm]

Fotó: Vollnhofer Mária

Fotó: Vollnhofer Mária

kinthettünk Zsigmond király budai udvarának, továbbá Miksa császár korának táskadivatjába. Gerevich Tibor művészettörténész egykori tanítványának, Fogarasi Miklós professzornak a lánya, Kata, a Kolozsvári Tamás 1427. évi garamszentbenedeki oltárképein, valamint Albert Dürer metszetein látható táskákat keltette nagy technikai tudással és művészi tehetséggel életre. A korszak reneszánsz szellemiségét Harsányi Elvira és Harsányi Zsolt zeneművészek idézték, akik reneszánsz fúvós és ütős hangszereken szólaltatták meg a híres reneszánsz dallamokat.

Gy. Fogarasi Kata sokoldalúan képzett szakember, aki a felsőfokú bőripari oklevele mellé megszerezte a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán a bőripari tanári oklevelet is, s mindezt a Magyar Iparművészeti Főiskola vizuális és környezetkultúra szakán szerzett középiskolai tanári diplomával koronázta meg. A kiállítás megnyitóján, e sorok írójának bevezetője után, élénk előadásban mutatta be, hogy a pénzgazdálkodás elterjedése hogyan igényelte a tás-

Haris Mária:
**Nomád motívumokkal
díszített tarisznya
(mellénnyel és sállal).**
**Bőrkiegészítés: Terényi
Gyöngy / Mária Haris:**
**Haversack with nomadic
motifs (with waistcoat
and scarf).**
**Leather application:
Gyöngy Terényi**
[2013] *tarisznya:
borjúbőr; gyapjú,
dzsidzsim-szövés /
haversack: calfskin,
wool, 'djimdjim'
weaving* [20x23 cm]

**Gy. Fogarasi Kata: 1500 körüli flandriai táska rekonstrukciója /
Kata Gy. Fogarasi: Reconstruction of a bag of Flanders of c. 1500**

[2007] zsírcserzésű bőr („mosóbőr”), kecskebőr, acélkeret, vócos, hímzett, búzott, keretes / leather, grease-tanned, goat leather, steel-framed, with ornamental fastening strips, embroidered, drawn, framed [22x24 cm]

kák egyre biztonságosabb és használhatóbb, ugyanakkor egyre dekoratívabb kialakítását a reneszánsz évszázadaiban. Gy. Fogarasi Kata kiváló pedagógus, aki hosszú évtizedeken át tanított szakközépiskolában tervezést. A szakmai titkok átadása mellett mindig kiemelt célja volt, hogy tanítványaiban felkeltse a képzőművészet élvezetét és az alkotás szeretetét.

Azt, hogy mi indította e kísérletező-alkotó tárgykészítésre, a következőkben foglalta össze. „*Tanárként, alkotóként, kutatóként a bőrös mesterségek több ágával foglalkoztam. Figyelmem elsősorban az erszények, tarsolyok, táskák tárgytörténetére irányult. Az ábrázolások gyűjtése, összehasonlító vizsgálata alapján rajzolódott ki ennek a használatitárgy-csoportnak számos jelképszerű, jelzésszerű tulajdonsága, a divattól függő viselési módja. Feltűnhetett, hogy bizonyos korokban a divat jellegzetes, nélkülözhetetlen elemeként szerepelt ez a fontos öltözköztető az udvari ember, a polgár, a szántóvető vagy akár a kisgyermek viselésében.*

A szakmai, viselettörténeti kutatást olykor tárgyak rekonstrukciójával egészítettem ki. Erre elsősorban a szakmai kíváncsiság ösztönzött, nagy kalandként fogtam hozzá a képzőművészeti alkotásokon fellelhető ábrázolások, vagy más esetben a múzeumi tárgyak fényképe alapján egy-egy erszény újraalkotásához. A készítés azt az élményt nyújtotta, hogy szinte »beleújhattam« az egykori mester »bőrébe«. Mindez számos tanulsággal szolgált. Megtapasztalhattam, hogy a forma hogyan követeli meg a megfelelő technikát, az elkészítés során átélt kudarcok miképpen vezetnek az alkotót a legjobb, legeredetibb megoldások felé.

A kiállításon szereplő tárgyait más csoportja a bőrnyakékek, a BŐR(k)EK, melyeket eredetileg oktatási segédanyagként találtam ki, és példaként készítettem tanítványaimnak. Ezek a kis tárgyak számtalan lehetőséget kínáltak a tervezés, a bőrműves-alapműveletek, az anyagszeret és a különféle díszítőtechnikák kipróbálására.

A kiállított nyakékek feltűnő formái hasonlósága a reneszánsz tarsolyokkal nem véletlen, hanem a tagadhatatlan ihlető forrás nyomán alakult ki.”

Terényi Gyöngy 1980-ban végzett Budapesten, a Török Pál utcai Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola bőr szakán, Abaházi Katalin iparművész mellett, majd Torma Lászlónak, a Néprajzi Múzeum

főmunkatársának, restaurátorának a vezetésével tökéletesítette művészi gyakorlatát. Kiváló tanárai biztatták önálló gyűjtésre és kutatásra.

A népi tárgykalkotás technikáinak ötletessége nagy hatással volt munkáira. Az ősi idők tudását magukban hordozó régi használati tárgyak, tarisznyák, pástorkészségek megtanították együtt gondolkodni az anyaggal, belelátni a kész tárgyat a bőrbé. Mindegyik egy külön kis világ.

1990-től tagja a Fialat Iparművészek Stúdiójának (ma Fialat Iparművészek Stúdiója Egyesület). 1991-ben elnyerte a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Kozma Lajos Kézműves-iparművészeti Ösztöndíját. 1993-tól tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. 1993-tól tanít szakképzésben és felnőttképzésben, jelenleg a Hagyományok Háza népi bőrműves hallgatóit tanítja. Nyaranta a most húszéves jubileumát ünneplő „Képzők képzője” bőrműves-alkotótáborban mesterként segíti a programot.

Jelenleg egy kis faluban, Átán él. Lakóhelyén, műhelyében is örömmel fogadja a tanulni vágyókat. Izgalmas feladatnak tartja a múlt tudását őrző, ugyanakkor a mai tárgykultúrába illeszkedő bőrtárgyak készítését.

Terényi Gyöngy: Török motívumos, áttört mintás női öv (részlet) / Gyöngy Terényi: Woman's belt with tracery with Turkish motifs (detail)

[2012] *marhabőr; kézi varrás, színezés, alátét, a teljes méret: 12x104 cm / cow leather, hand-sewn, coloured, liner; full size: 12x104 cm*

Fotó: Volinhoter Mária

Fotó: Volinhoter Mária

Terényi Gyöngy:
Afrikai ihletésű táskák
/ Gyöngy Terényi:
Africa-inspired bags

[2014] marhabőr;
szíronyozás, fűzés,
barkatépés, kézi
varrás, egyenként
22x14 cm /
cow leather,
coloured leather tape
decoration, stitching,
pussy tearing, hand
sewn, 22x14 cm each

Alkotó- és oktatómunkájának céljáról így vall: „Min-
dig törekedtem arra, hogy az általam készített használati
tárgyakban megőrződjön elődeink szakmai tudása és az
anyag iránti tisztelete. A régi mesterek szellemiségét kö-
vetve hagyományos kézi technikákkal készítettem mai
funkcióra szánt tárgyaimat, melyek régi korok formavilá-
gát idézik, emellett személyre szóló egyedi darabok. Néhány
évig lovasöltözet tervezésével is foglalkoztam. Célom egy,
a magyar nemesi öltözet hagyományaiban gyökerező hob-
bilovas-öltözet kialakítása volt. Számomra fontos, hogy
alkotásaimmal és a mesterség oktatásával minél több em-
berhez eljuttathassam a bőrművességben rejlő nemzeti ér-
tekeinket, amelyek megérdemelnék a hungarikum kitiün-
tető címet.”

Haris Mária szövő népi iparművész, a népművészet
mestere három évtizede ismerkedett meg a szövással
a Hagyományok Háza szövőkursusain. Régi szöttek
tanulmányozása, motívumok gyűjtése, nyári táborok
közösségei segítették a tapasztalatszerzésben. Öltö-
zékeket és lakástextileket is készít. A növényi festés
hagyományos módszerét nyári táborokban tanítja.

A kiállításon gyönyörködhattunk a moldvai szötte-
sekre jellemző meleg, bordó színek gazdag árnyala-
taiban. Munkáiból teljes színharmónia sugárzik.

1987-ben megkapta a Népi Iparművész címet. A
mai napig számos díjjal jutalmazták munkáit: a Népmű-
vészeti Egyesületek Szövetsége, A Magyar Kéz-
művességért Alapítvány, Élő Népművészet, Országos
Textiles Konferencia pályázatain kapott oklevelek, he-
lyezések mellett 2007-ben az év mestere lett a buda-
vári Mesterségek Ünnepe. 2013-ban elnyerte a Népmű-
vészet Mestere címet.

„Munkáimhoz a népművészetből merítek formát, szer-
kezetet, alapanyagot, színbangulatot, motívumot. Alap-
anyagként gyapjút használok. A gyapjút magam festem,
növényi festékekkel is, ami sok kísérletezést igényel. Kabát-
jaím T vonalúak, a guba szabásvonalát követik, sapkáim
a keleti formát őrzik. Díszítésükönél szívesen alkalmazom
a nomád szöttek motívumait, színvilágát, szöttestechni-
káit (dzsidzsim, sumák). A lakástextilek díszítésénél a
székely festékes, szálbehúzásos, szedettes, bogos és moldvai
motívumokat alkalmazom” – avatott be műhelymun-
kájába az alkotó.

A három művész „Tálalkozása” a Vollnhofer ArtStu-

dio kiállításán meggyőzően bizonyította, hogy a bőrmű-
vesség és a szövés egyedi kézművestechnikáival
kialakított művészi alkotások jelentősen gazdagítják a
21. századi művészetünket. Olyan megőrzendő nem-
zeti érték, amely csak az oktatás kiemelt támogatásá-
val hagyományozódhat az utókorra.

PROKOPP MÁRIA
művészettörténész

(Gy. Fogarasi Kata, Terényi Gyöngy és Haris Mária Ta-
lálkozások című kiállítása. Vollnhofer ArtStudio, Buda-
pest, 2014. május 20–június 3.)

Fotó: Vollnhofer Mária

Haris Mária:
Moldvai ágytakaró /
Mária Haris:
Csángó bed cover

[2014] gyapjú,
szedettes, csíkozásos
szövés / wool, half-
beddle weaving
technique, striping
[220x140 cm]

A Budapesti Műszaki Egyetem hallgatóinak lámpakiállítása a Palmetta Galériában

Fotó: Nagy Gábor

Nagy Gábor: DRIP lámpa / Gábor Nagy: DRIP lamp
[2014] *festékspray-flakonok /*
spray paint cans [cca. 15x15x15 cm]

■ Csoportunk, a B-terv egy kreatív önszervező kör, mely a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen működik, és amely jogilag a Gépészmérnöki Kar alá tartozik. Bázisát a karon tanuló ipari termék- és formatervező mérnök szakos hallgatók adják, de alapvetően nyitottak vagyunk mindenkire, aki kreativitását szervezett keretek között, tevékenyen szeretné kifejezni. Éppen ezért rendszeresen érkeznek közénk más szakokról is: építészek, gépészmérnökök, sok esetben különböző egyetemekről, a műszaki tudományoktól és a művészetektől távolabb álló területekről is.

Az egyetem karakteréből és a szak kis létszámából

fakadóan képzésünkben a hangsúly műszaki irányba való erős eltolódása tapasztalható. Alapvető célunk egy olyan folyamat életben tartása, amely az egyetemi oktatás mellett – esetenként reflektálva arra – segíti a diákok szakmai fejlődését, és a képzésünkben mellékes szerepet játszó, művészi szempontokat erősebben szem előtt tartó tervezési folyamatok gyakorlása. A hangsúlyt a design területeinek körbejárására, valamint a minőségi alkotóprogramok megvalósítására helyezzük. Szükségesnek találjuk, hogy ne csak a magunk által szervezett programokon gyakoroljuk tevékenységünket. Keressük az egyetemen kívüli lehetőségeket, részt veszünk szakmai rendezvényeken, pályázatokon. Műhelymunkáink során az egyik fő szempont a kötetlen gyakorlatias formába öntött tanulás és alkotás, az új anyagokkal és technikákkal való megismerkedés. Minden szemeszterben legalább két workshopot tartunk, melyeket különböző felkérések és meghívások egészítenek ki.

2014 tavaszán egy több lépésben zajló workshop-sorozat keretében hoztunk létre egyedi készítésű lámpákat, a kezdeti skiccektől kezdve a műhelymunkán át egészen a végső dokumentációig. A lámpa a hivatásos és az amatőr tervezők között is rendkívül népszerű téma, amelyben már így is szinte kimeríthetetlen mennyiségű koncepcióval és megvalósult termékkel találkozhatunk. Ezért komoly értékmérője tervezési szemléletünknek, kreativitásunknak és a mindennapokra reflektálni tudó képességünknek. A folyamat jellegének és a tervező-terv-tárgy kapcsolatának ipari jellegű korlátoktól való függetlenségének köszönhetően meglehetősen személyes jellegű végeredményekről beszélhetünk. Van közöttük maximálisan funkcionális és frappánsan díszítő, van merev és variálható, sejtelmes és játékos, tömör és légies. Ami mindegyikben közös, az a frissesség és a két matéria: a fa és a színes textilkábel találkozása.

Szándékunk nem csupán a tárgyak kézzelfoghatóságára, megvalósulására irányult, hanem születésüknek,

Tapa Ildikó: YERÓ lámpa / Ildikó Tapa: YERÓ lamp

[2014] rétegelt falemez, textil, lézervágott /
plywood, textile, laser cut [cca. 40x40 cm]

az alkotói folyamat egyes lépéseinek a gyakorlatban történő megismerésére, elsajátítására, gyakorlására, ami magában foglalja az ötletek generálását, azok rajzos vizualizációját, az alapanyagok kiválogatását és az alkatrészek elkészítését. Tanulmányaink során ismereteink a szükséges mértékben bővültek az elektromos áramkörök világán belül, mely új elem eddigi munkáink sorában. Hiszen éppen az a lényeg, hogy az egyetemi oktatás mellett legyen egy B terv, ami lehetővé teszi, hogy a saját tempónkban és munkamorálunkban együtt alkothassunk és tanuljunk egymástól úgy, hogy közben a saját magunkkal szemben támasztott elvárásoknak igyekszünk megfelelni. Ez az őszinte, nem ránk kényszerített motiváció a záloga annak, hogy nincs sikertelen próbálkozás. Még ha egyszerű-egyszer előfordul is, hogy a végeredmény nem felel meg az előzetes várakozásnak, tudjuk és tapasztaljuk, hogy az a kísérleti hozzáállás, amit tanúsítunk, olyan tapasztalattal gazdagít minket, amit már a következő alkalommal is hasznosítani tudunk.

A workshop szervezői Hajimichael Ádám és Major Márton voltak.

A lámpa-workshop résztvevői: Almay Réka, Barakony Zsófia, Bartha Lili, Bessenyei Bertalan, Cséffay Alexandra, Czigány Márkó, Fickert, Flórián, Fiktusz Lilla, Gulyás Erik, Hajimichael Ádám, Haramia Zsófia, Hidas Anna, Horváth Lili, Jakab Renáta, Kókai András, Kurecskó Norbert, Létei Márton, Levkovets Yevgeniy, Major Márton, Molnár Rita, Nagy Angéla, Nagy Gábor, Nagy-Mihály Márk, Németh Sára, Radvány Zoltán, Repiszky Eszter, Sebők Eszter, Szőnyi Adrián, Tólos Tamás, Tapa Ildikó, Tormási Petra, Tóth Dávid, Urbán Csilla, Vigyázó András, Vitályos Orsolya, Zsuffa Zia Cecília.

Munkánkat a Tilka textilkábel- és lámpamanufaktúra támogatta különlegesen színes kábeleivel. Külön köszönet Szücs Jánosnak a műhelyért.

A lámpák megtekinthetők a következő budapesti kiállításokon: a Palmetta Design és Textilművészeti Galériában 2014. szeptember 19-től 25-ig és a FUGA Budapesti Építészeti Központban októberben.

Szaktanácsadói iránti elkötelezettségünk, az évek során megvívott harcok és leküzdött akadályok jelentik a biztositókat arra, hogy a számunkra adódó lehetőségeket tudásunk legjavát adva igyekszünk kihasználni.

B-TERV CSOPORT

Kókai András: BOARD lámpa / András Kókai: BOARD lamp

[2014] rétegelt falemez / plywood [cca. 15x30x30 cm]

A valóság öröme

Pécsi egyetemi hallgatók kerámiakiállítása a FISE Galériában

■ A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (FISE) lipótvárosi kiállítótermében, július 8-án nyílt meg egy figyelemre méltó kiállítás *CeraMIX* címmel. A cím lendületes frissessége, ötletessége és ígérete, hogy kerámiák vegyes kavalkádját láthatjuk, beváltotta a várakozást. A Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara kerámia szakos hallgatóinak 2013/ 2014-ben készült munkáit bemutató kiállítást – Mascher Róbertnek, a FISE elnökének köszöntését követően – Nagy Márta keramikusművész, egyetemi tanár, tanszékvezető nyitotta meg, a tárlat létrehozásában jelentős szerepet vállaló munkatársa, Ráthonyi Kinga egyetemi tanársegéd társaságában.

A kiállítók, az egyetem kerámia szakos hallgatói a tanév legsikerültebb munkáit mutatták be.

Az egyetemen többéves előkészület után 2010-ben indult a kerámiatervezés alap-, majd 2011-ben a mesterszak, 2013-tól működik a Kerámia Tanszék. A kiál-

Horváth Boglárka: Falicsempék / Boglárka Horváth: Wall tiles

[2013/2014] *kőcserép, mázas, rakuzott; porcelán, máz alatt kobaltkékkel festett / stoneware, glazed, raku; porcelain, with cobalt blue painting under the glaze*

Fotó: Balla Gabriella

Fotó: Balla Gabriella

lításon sorakozó tárgyak, tárgye gyűttesek bizonyították, hogy az egyetem tanárainak és oktatóinak igazuk van, amikor úgy gondolják, hogy „az anyag alapos és gyakorlati ismerete, a kézműves- és nagyipari technikák megismerése és elsajátítása, saját kísérletek folytatása nélkül tervezni nem lehet”.

Az alkotás, az oktatás-tanulás feltételeit megteremtve a Zsolnay Negyedben több mint ezer négyzetméter alapterületen működik a tanszék, amelynek szíve az évfolyamokat közösségé kövácsló hatalmas mű-

Szalai Zsófia:
**Gyümölcsöstál
kistálkával /
Zsófia Szalai: Fruit bowl
with small bowls**
[2013/2014]
*porcelán, öntött /
porcelain, cast*

**Gránitz Dóra: Mit
eszik? gyermektálka-
sorozat. Festés:**
**Melkovics Ágnes /
Dóra Gránitz: What
does it eat? Children's
bowl set. Painting:**
Ágnes Melkovics
[2013/2014] *porcelán,
formába öntött, máz
alatt kobaltkékkel,
kézzel festett /
porcelain, slip cast,
hand-painted
with cobalt blue
under the glaze*

Csikós Kitti: Étkészlet / Kitti Csikós: Dinner set
[2013/2014] porcelán, be- és rákorongozott, máz alatt színesen és máz felett arannyal, kézzel festett / porcelain, wheel thrown, hand painted, with colour paints under the glaze and with gold above the glaze

terem. A hallgatók itt egymás indíttatását, tudását, személyiségét megismerve, egymást inspirálva dolgozhatnak együtt. A kiállítás több közös munkát is bemutatott. Ezek között az egyik legkedvesebb a *Mit eszik?* gyermektálka-sorozat. A gyermekkezekhez idomuló formát Gránitz Dóra tervezte, a kobaltfestés Melkovics Ágnes ragyogó humorát dicséri. Az étel

kikanalizása után válnak láthatóvá a terített asztal előtt ülő, illedelmesen öltönyt és nyakkendőt viselő állatok, tányérjaikon kedvenc étkeikkel, Nyúl úr sárgaréppával, Majom úr banánnal, Macska úr egérrel és így tovább.

A tanszéki műhelyek között – amelyek körültekintően és praktikusan berendezettek – a technológiai rendnek megfelelően találunk massza-előkészítőt, gipszműhelyt, öntőműhelyt, betonműhelyt, kemencetermet, laboratóriumot. Boleman Bence is szorgos használója a labornak, érdeklődése igen szerteágazó, a távol-keleti kerámiaművészet, a mázak világa érdekli, ivókészlete: kobaktök formájú palackja és szakéspotyolákra emlékeztető ivóedényei tanúskodnak erről. Újdonság, hogy a kerámia szakosok anyaghasználata a betonnal bővült. Ez az anyag, amely az építészetben teljes jogú esztétikai minőséget vívott ki napjainkra – gondoljunk a budapesti 4-es metró tavaly átadott, nemzetközi elismeréssel díjazott állomásaira –, megjelent a használati tárgyak körében is, önálló dísz tárgyak, ékszerek anyaga, vagy finom kivitelezésű porcelánedények foglalatja. Csikós Kitti termékenysége több műfajban is jelen volt a kiállításon. Geometrikus

Hári Andrea: Kültéri – „party-képes” – használati edények / Andrea Hári: Outdoor party dishes
[2013/2014] porcelán, formába öntött színezett beton / porcelain, slip cast, coloured concrete

**Neumayer Dávid: Kétszemélyes teáskészlet /
Dávid Neumayer: Tête-à-tête tea set**

[2013/2014] *porcelán, öntött, illetve szabadon formázott, máz alatt színesen festett / porcelain, cast i.e. free formed, with colour painting under the glaze*

betonpolcai, finom mívű, részletgazdag ornamentikával festett porcelánedényei sokoldalú érdeklődését mutatják. Szalai Zsófia salátáskészlete a japán papírhajtogatások finomságát, kecsességét és az anyag iránti érzékenységet követi. Horváth Boglárka épületkerámiákkal – a Zsolnay-hagyományokat, a lüszeres burkolólapokat és az azulejo hagyományos koloritját idéző falicsempékkel mutatkozott be a kiállításon. Hári Andrea tál- és pohársorozata a jó arányú csonkakúp formák pasztellszínekkel festett változatát mutatta be. Lukács Emese színes, elfolyó, vidám foltokkal, „pacákkal” dekorált készlettel derítette jókedvre a szemlélőt. Neumayer Dávid különös hangulatú, a közel-keleti, perzsa mesevilágot naivan idéző teáskészlete az edényforma, edényfogó és kiöntő merőben szokatlan megoldásait mutatja be úgy, hogy mégis egységgé formálódnak a különös elemek.

A kiállított munkák valóban jól reprezentálták azt az utat, amelyet a tanszék követni kíván. A porcelán mellett a samott, a raku-technikával készült organikus edények, archaikus formák is megjelentek. Fű Borbála, Pálinkás Dominika, Zubor Lóránd, Kenéz

Adrienn, Főző Anna, Gerst Panna, Huszta Dóra egy-egy tárgya is igen ígéretes.

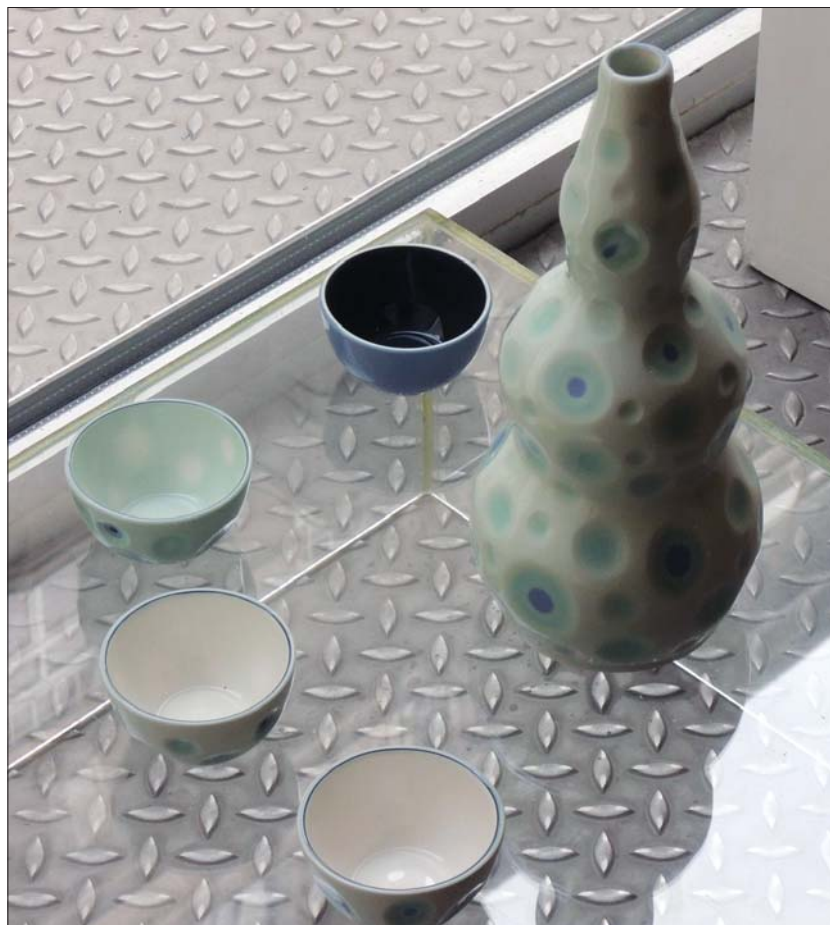
Úgy tűnik, a hallgatók és tanáraik gyönyörűségüket lelik ebben a közös alkotómunkában. A digitális tervezés virtuális világát, bár ezen a területen is kapnak majd képzést, egyelőre a valóság, az anyag tapasztalat-öröme foglalja el.

BG

(CeraMIX – PTE Kerámia Tanszék 2013–2014. Kiállítás a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Média- és Alkalmazott Művészeti Intézete kerámia szakos hallgatóinak munkáiból. FISE Galéria, Budapest, 2014. július 8–25.)

**Boleman Bence:
Ivőkészlet / Bence**

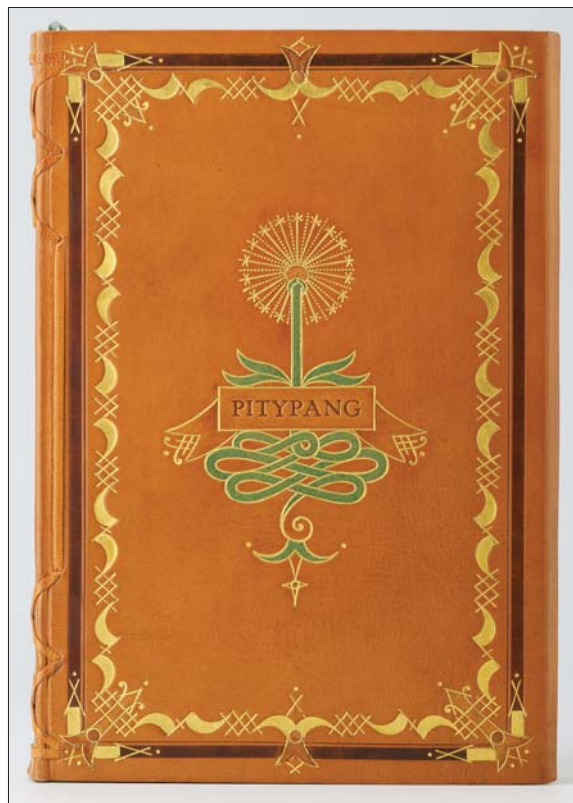
Boleman: Drinking set
[2013/2014] *porcelán, formába öntött, saját fejlesztésű porcelánmázakkal festett / porcelain, slip cast, painted with individually developed porcelain glazes*

130 éve született Kozma Lajos (1884–1948) építész-iparművész

■ Már majd' negyed százada annak, hogy először jártam Kozma Lajos egyik közismert épületében. A ház a Rózsadombon a Berkenye utcában áll, abban az utcában, ahol Király József bútortervező is élt. Általa – akinek serdülőkorában még volt alkalmam nagybátyja asztalosműhelyében találkozni a mesterrel – jutottam el a villába, amikor modern családi házakról szóló, készülő dolgozatomhoz kerestem jó példákat és történeteket. A később ismétlődő látogatásokhoz kötődő élmények egész további érdeklődésemet, sőt pályámat meghatározták. A „tökéletes lakótér” benyomása volt ez, amit csak erősítettek a tulajdonos tapasztalatai és emlékei. Az idős hölgyvel való beszélgetések azt az egészen kivételesnek tekinthető lehetőséget nyújtották számomra, hogy személyesen az egykori megbízótól hallhattam Kozma egyéniségéről, munkamódszeréről, a megbízás és a megbízók körülményeiről, elvárásairól. Szavaiból egy sokoldalú, építészeten és tárgyalakításban egyaránt jártas, tehetséges, igényes és pedáns alkotó képe rajzolódott ki, ami rendkívül kíváncsívá tett, és hajtott afelé, hogy minél inkább megismerjem művészetét. Az elmúlt két évtizedben igyekeztem legalább áttekinteni ezt a lenyűgözően sokszínű pályát, amely bizony még mindig tartogat meglepetéseket, újonnan felbukkanó, vagy eddig észre nem vett vázlatokat, terveket, tárgyakat. Meghökkenítő a gazdagság...

Kozma életműve ugyan két háború közé ékelődött, s ezek nyilván keserű keretbe foglalták alkotóéveit, mégis egy olyan korszakban tevékenykedhetett, amely minden ellentmondásossága ellenére tele volt friss szellemi áramlatokkal, újító, akár forradalmi szándékokkal, újrakezdő vagy felkapaszkodó ösztönökkel. Pályakezdőként még bátran ízelgette a kissé esztétizáló, de az épített és tárgyi környezet megújítását már tiszta célként kitűző késő szecesszió finom dekorativitását. Később, a lényében rejlő rajzos lendület – külföldi példáktól és hatásoktól nem mentesen – mégis egészen egyéni és sajátos útra, valamiféle újhistoriz-

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Kozma Lajos: Könyv (tokkal). Kivitelezés: Gróf József, Reiter Aladár [Bethlen Margit grófnő: Pitypang – Elbeszélések. Budapest, 1930] / Lajos Kozma: Book (with case). Manufactured by József Gróf, Aladár Reiter [cca. 1930] egészbőr kötés, aranyozott, bőrberakás (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / full leather binding, gilded, leather (Museum of Applied Arts, Budapest) [21x14x1,5 cm]

mus felé terelte. Ez, a már kortársai által is „Kozma-barokként” emlegetett formavilág végképp megalapozta hírnevét és népszerűségét. S ez töretlenül fenn-

Kozma Lajos:
Illatszeres szekrényke.
Kivitelezés: Krausz József /
Lajos Kozma: Scent box.
Manufactured by József Krausz
[cca. 1925] *diófa borítás,*
rézveretekkel (Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
walnut panelling, copper
mounting (Museum
of Applied Arts, Budapest)
[83,5x53x43,5 cm]

Kozma Lajos: Villa a Berkenye utcában, Budapest (délnyugati homlokzat) / Lajos Kozma: Villa. Berkenye Street, Budapest (south-western facade) [1937] *archív fotó (Iparművészeti Múzeum Adattára, Budapest) / archive photo (Archives of the Museum of Applied Arts, Budapest)*

maradt, sőt nőtt pályájának utolsó harmadában is, amikor visszakanyarodva építész hivatásához – s egy nagy fordulatot téve a modernizmus radikálisan más tervezői szemlélete felé – épületek, enteriőrök tucat-

ját tervezte, melyeket ma is a modern magyar építészet legkiválóbbjai között tartunk számon.

Az alkotómunka hétköznapi megpróbáltatásaiból az utókor már keveset érzel. Csak annyit lát, hogy Kozma a maga módján elkényeztetett művész volt: tehetsége és szorgalma révén megadatott neki, hogy tanult mesterségén, az építészetén túl, vagy éppen annak keretei között mindenféle művészeti ágban, műfajban próbára tegye képességeit: rajzolt grafikát, reklámot, könyvdísz, tervezett díszletet, textilt, kerámiát és bútort, belső tereket és házakat. Elkényeztették a megrendelők: a húszas évektől már sztár volt a szakmájában – kis irodája megbízások százait teljesítette. Elkényeztették a számára dolgozó, szinte maga által kinevelt iparosok is, akik a már-már teljesíthetetlen minőségi elvárásainak megfelelően, kifogástalanul kiviteleztek terveit. Elkényeztette a szakma is, hiszen kortársai – még azok is, akik egészen más utakon jártak – őszinte nagyrabecsüléssel és tisztelettel fogadták szerteágazó tevékenységét, nagy rutinnal, biztos ízléssel, lenyűgöző gondossággal létrehozott munkáinak sokaságát. Elkényeztette a sajtó is, mivel nincs még egy magyar építész-iparművész, akinek ilyen nagy számban jelentek volna meg írásai és alkotásai mértékadó hazai és külföldi folyóiratokban. Sőt, talán még az a körülmény is ide sorolható, hogy gazdag életművének java ránk maradt. Sok épülete áll még, s rajzainak, terveinek zöme is – lányainak és az odaadó, hű tanítvány és barát, Kaesz Gyula és felesége, Lukáts Kató grafikus gondoskodó hozzáállásának köszönhetően – közgyűjteménybe került, hozzáférhető.

Ő maga azonban nem volt elkényeztetett ember. Szerényen élő, tájékozott, művelt, nagy munkabírási, művészi allűröktől mentes, *mesterember* volt, aki könnyed rugalmassággal alkalmazkodott megbízói elképzeléseihez, a kor divatjához, a korszerű anyagokhoz és technológiákhoz, a modern megoldásokhoz. Soha nem mondott le arról, hogy az ötlet megszületésétől a kész műig ne kövesse végig annak útját, és nem engedett a maga számára megfogalmazott tökéletességből.

HORÁNYI ÉVA
művészettörténész

Design az Iparművészeti Múzeumban

Kerekasztal a közelmúltról

■ Noha az Iparművészeti Múzeumban rendszeresen láthatók designkiállítások, a gyűjtemény pedig nagyszámú kortárs tárgyat mondhat a magáénak, a múzeumot az általános közgondolkodás, sőt, a tervezőművészek vagy a múzeumi szakma képviselői sem tartják számon a design kiállító és gyűjtő hazai intézmények között. Utoljára a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, a Néprajzi Múzeum és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) által 2014. május 9-én rendezett, *Tárgyminták – A design múzeumi reprezentációja Magyarországon* című konferencia részvevői győződhetnek meg erről. Ezért több munkatárs javaslatára az Iparművészeti Múzeum június 26-ára nyilvános kerekasztal-beszélgetést hirdetett a Design Világnapjának alkalmából, amelyre a múzeum már

Király József: Nóra karosszék. Kivitelezés: Szék- és Kárpitosipari Vállalat, Budapest / József Király: 'Nóra' armchair. Manufacturer: Chair and Upholstery Co., Budapest [1974] bükkfa, kárpitozott, pácolt (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / beech, upholstered, dyed (Museum of Applied Arts, Budapest) [85x55x49 cm]

Fotó: Áment Cellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Horváth László: Levesestál fedéllel (a Saturnus étkészletből).

Kivitelezés: Alföldi Porcelángyár, Hódmezővásárhely /

László Horváth: Lidded soup-tureen

(from the 'Saturnus' set). Manufacturer:

Alföldi Porcelain Factory, Hódmezővásárhely

[1972] géppel korongolt, öntött (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / machine wheel thrown, cast (Museum of Applied Arts, Budapest) [17 x Ø 21 cm]

Fotó: Kolozs Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

OPTEAM tervezőcsoport
(Bánáti János, Bárkányi Attila, Kovács Erika, Radnóti György):
Állólámpa (a **Felhő** lámpacsaládból) /
OPTEAM Group
(János Bánáti, Attila Bárkányi, Erika Kovács, György Radnóti): **Floor lamp** (from the 'Cloud' lamp family)
[1976] *alumínium, krómozott* (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / *aluminium, chromed* (Museum of Applied Arts, Budapest)
[135 x Ø 39 cm]

további programokkal, Slézia József *Kortárs magyar formatervezés 2000–2013* című könyvének bemutatójával, valamint a lengyel Red Dot-díjas tervezők kiállításával is készült.

A kerekasztal-beszélgetés célja az volt, hogy megidézze az 1970-es évektől a 2000-es évekig terjedő közelmúltat, megismertetve a fiatalabb kollégákat – és persze minden érdeklődőt – azokkal az elképzelésekkel, illetve koncepciókkal, amelyek nyomán a 20. század utolsó évtizedeiben az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében helyet kaphatott a kortárs iparművészet és formatervezés számos fontos darabja.

A kerekasztal-beszélgetést kezdeményezői nem egyedi eseménynek szánták. Ha van lehetőség arra, hogy első kézből lehessen információt kapni az intézmény közelmúltjáról – többek között a korábbi intézményi koncepciókról, a gyűjtési és kiállítási politikáról, az egykori elképzelések és megvalósításuk esetleges eltéréseiről –, akkor erről nyilvános beszélgetéseket kell szervezni, minél szélesebb körű közönség számára. Az első ilyen alkalmat a Design Világnapja hozta el.

A múzeum volt főigazgatói mellett más olyan régi munkatársak is meghívást kaptak a kerekasztal-beszélgetésre, akik munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy a design jelen legyen az Iparművészeti Múzeum életében. A nyári időpont sajnos sokaknak nem felelt meg, de az első alkalommal is eljött annyi meghívott, hogy át lehessen fogni csaknem valamennyi évtizedet az említett időszakból. Egy volt főigazgató, Simon Károly, egy volt főigazgató-helyettes, Ernyey Gyula, egy volt tudományos titkár, Vadas József, valamint az egykori Modern és Módszertani Osztály munkatársa, számtalan kortárs kiállítás társrendezője, Gáspár Zsuzsa vett részt a beszélgetésben, amelyet Slézia József moderált.

A kerekasztal résztvevői az 1970-es évek közepéig, a Modern és Módszertani Osztály létrejöttéig tekintettek vissza. Ennek az osztálynak volt munkatársa Gáspár Zsuzsa, aki a Péter Mártával közösen rendezett kiállításokról beszélt a nagyobbreszt múzeumi szakemberekből és tervezőművészekből álló hallgatóságnak. Az intézmény történetének igen fontos időszaka kezdődött el a hetvenes években az élő művé-

Mikó Sándor: ISK 104 tanulószék, állítható magasságú.
Kivitelezés: Sverteczky József, gyártó: Gar-Szolg Kft., Székesfehérvár / Sándor Mikó: 'ISK 104' student chair with adjustable height. Manufacturer: József Sverteczky.
Produced by Gar-Szolg Kft., Székesfehérvár
[2002] *acél, bükkfa, szinterezett* (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / *steel, beech wood, powder-coated* (Museum of Applied Arts, Budapest)
[67,5–79,5 x 37,5 x 36 cm]

zet bemutatása szempontjából is, hiszen a *Téralkotás-tárgyformálás* sorozat a kor legprogresszívebb művészeit hozta el 1975 és 1981 között az Iparművészeti Múzeumba. A kiállítók sorában olyan alkotók szerepeltek, mint Schaár Erzsébet, Bálint Endre, Schéner Mihály, Gecser Lujza, Keserü Ilona, Karmazsin László, Szenes Zsuzsa, Harasztý István vagy Bohus Zoltán. Kifejezetten iparművészeti tematikájú tárlatsorozat is

indult *Mai magyar iparművészet* címmel 1972-ben, a múzeum centenáriumi évében, és ennek a sorozatnak a keretében 1977-ben nyílt meg itt az első

signkiállítás. Ezekről szólva Gáspár Zsuzsa megemlékezett azokról az elhunyt kollégákról, akiknek az intézmény ezeket a kiállításokat köszönhetette, Péter

Szikszai László: Játszma játékasztal két székkal és cserélhető játéktáblákkal. Kivitelezés: Sixay Furniture, Sopron / László Szikszai: 'Játszma' game table with two chairs and playing figures. Manufacturer: Sixay Furniture, Sopron [1999] bükkfa, maratott üveg, rétegelt falemez, asztal: 76x80x80 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest) / beechwood, corroded glass, plywood, table: 76x80x80 cm (Museum of Applied Arts, Budapest)

Fotó: Áment Cellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

→
**Kanyák Zsófia: Lámpa /
Zsófia Kanyák: Lamp**

[1971] *kétrétegű
fúvott üveg, 92,5x29
cm, talp: Ø 19,5 cm
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
two-layered, blown
glass, 92,5x29 cm,
base: Ø 19,5 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

Márta muzeológusról, későbbi főigazgató-helyettesről, valamint Miklós Pál főigazgatóról, akinek az intézményi koncepciója példa nélkül álló szemléleti nyitást hozott a múzeum számára.

Ernyey Gyula a későbbi évekről és a designról szólva szembesítette a jelenlévőket azzal a ténnyel, hogy a múzeum újra és újra helyet kíván adni az ipari formatervezésnek, de idővel megtörik a lendület, hiszen mind ez idáig nem alakult ki hosszú távú koncepció és részletes program a design gyűjtésével kapcsolatban. A beszélgetés a továbbiakban főleg e körül a probléma körül zajlott, a múzeum kiállítótevékenységéről aránylag kevés szó esett – talán azért is, mert a jelenlévők jól ismerték az itt rendezett kortársdesign- és iparművészeti tárlatokat. Vadas József elmondta, hogy módjában állt áttekinteni a Modern Osztály gyűjteményét, amellyel kapcsolatban kétféle intézményvezetői koncepció váltotta egymást. Az egyik a kortárs iparművészet és design önálló gyűjteményi egység-

Szekeres Károly: Teáskanna (készlet része), az ún. Házgyári konyha program edénye.

Kivitelezés: FIM Városlódi Majolikagyár, Városlőd / Károly Szekeres: Tea pot (part of a service). Dish from the so-called 'Panel Home Kitchens' program.

Manufacturer: FIM Városlőd Majolica Factory, Városlőd

[1973–1975] *mázás kerámia (Iparművészeti Múzeum, Budapest) /
glazed ceramics (Museum of Applied Arts, Budapest) [10 x Ø 15,5 cm]*

Fotó: Kanyák Zsófia

Fotó: Kolozs Ágnes / Iparművészeti Múzeum, Budapest

amelynek profilját a kortárs design alkotja. Erőfeszítései ellenére az elképzelései szerinti új osztályt végül mégsem sikerült létrehoznia.

A személyes hangú beszámolókat hozzászólások követték, mindenekelőtt a design gyűjtésének és/vagy archiválásának gondolatához kapcsolódva. Az élénk vitában számos formatervező is részt vett, köztük Stefan Lengyel és Zalavári József, a művészettörténészek további javaslatait többek között Lichner Magdolna és Imre Györgyi fogalmazta meg. A beszélgetést végül a moderátor Slézia József zárta azzal, hogy a vita a későbbiekben folytatódik majd, hiszen az októberi *Design Hét* Budapesten egy nagyszabású szakmai konferencia színhelye lesz az Iparművészeti Múzeum, az őszi rendezvények sorában pedig az intézmény közelmúltbeli történetének tanulságait vizsgáló kerekasztal-beszélgetés további fejezetére is sor kerülhet.

PRÉKOPA ÁGNES
művészettörténész

Mikó Sándor:
Tanári szék. Kivitelezés:
Sverteczky József,
gyártó: Gar-Szolg Kft.,
Székesfehérvár /
Sándor Mikó: Teacher's
chair. Manufacturer:
József Sverteczky.
Produced by Gar-Szolg
Kft., Székesfehérvár
[2002] *acél, bükkfa,*
plüss, színterezett
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
steel, beech wood,
plush, powder coated
(Museum of Applied
Arts, Budapest)
[80x36,5x42 cm]

Szekeres Károly: Teáskanna, az ún. Házgyári konyha program edénye.
Kivitelezés: FIM Városlódi Majolikagyár, Városlőd / Károly Szekeres: Tea pot.
Dish from the so-called 'Panel Home Kitchens' program.
Manufacturer: FIM Városlőd Majolica Factory, Városlőd
[1973–1974] *mázás kerámia (Iparművészeti Múzeum, Budapest) /*
glazed ceramics (Museum of Applied Arts, Budapest) [14 x Ø 17 cm]

ként való kezelése, a másik pedig az e csoportokba sorolható tárgyaknak a meglévő – a múzeum létrejöttékor semperiánus elvek alapján kialakított, anyagok szerinti – gyűjteményi osztályokhoz való sorolása, azzal a céllal, hogy az egyes osztályokon őrzött tárgyak kronológiai rendje folytatódjék egészen napjainkig. Ez utóbbi nézetet vallotta főigazgatóként Lovag Zsuzsa, aki 1995-ben megszüntette a Modern Osztályt, de aki nem tudott részt venni ezen a beszélgetésen; remélhetőleg egy további hasonló rendezvény keretében meghallgathatjuk majd az ő szempontjait is. Simon Károly formatervező, aki egy önálló designosztály nélküli múzeumnak lett a főigazgatója, arról számolt be, milyen intézkedéseket tett egy olyan új gyűjteményi egység kialakítása céljából,

Az Iparművészeti Múzeum moderndesign-gyűjteménye

■ A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum adott helyet a *Tárgyminták – A design múzeumi reprezentációja Magyarországon* című konferenciának (2014. május 9.), amely a designkultúra múzeumi reprezentációjának kérdéseivel és rendkívül aktuális szakmai problémákkal foglalkozott, konkrét példákkal szemléltetve, miképpen lehet a szakma és a közönség számára érvényes módon bemutatni azt, ami a modern design témakörébe sorolható. Milyen feladata, szerepe lehet ma egy múzeumnak a tárgykultúrával kapcsolatban? Milyen szellemi és szakmai feladatot jelent egy múzeum számára, ha a nemzeti örökséget a kortárs kultúra, tudomány, oktatás és nemzetközi kapcsolatok

viszonyrendszerében a magyar hagyományokhoz méltó színvonalon igyekeznek képviselni?

Az előadások mindegyike adotttnak vette azt a helyzetet, hogy a múzeum egy létező, funkcionális és a szakmaiság követelményeihez igazodó, annak változásaihoz önálló elvi-kritikai alapon viszonyuló, folyamataiban gyakorlati munkával részt vevő, működő infrastruktúra.

A helyzet jelenleg azonban az, hogy a kortárs design legaktuálisabb magyarországi kérdése éppen a múzeumi infrastruktúra. A modern design múzeumának épülete ma már nem hiányzó része az Üllői úti épületegyüttesnek, hanem inkább azt mondhat-

**Vikár és Lukács
Építész Stúdió Kft.:
Látványterv
az Iparművészeti
Múzeum tervezett
moderndesign-
gyűjteményének
épületéhez
(Az Iparművészeti
Múzeum épületének
rekonstrukció és
értéknövelő fejlesztése
tervpályázat, I. díj) /
Vikár & Lukács
Architects Studio:
Visual design
for the building
of the planned modern
design collection of the
Museum of Applied
Arts, Budapest
(Reconstruction and
value-added design
of the main building of
the Museum of Applied
Arts, Budapest—
Design Contest,
1st Prize)
[2012]**

Vikár és Lukács Építész Stúdió Kft.: Látványterv az Iparművészeti Múzeum tervezett moderndesign-gyűjteményének épületéhez (Az Iparművészeti Múzeum épületének rekonstrukciós és értéknövelő fejlesztése tervpályázat, I. díj) / Vikár & Lukács Architects Studio: Visual design for the building of the planned modern design collection of the Museum of Applied Arts, Budapest (Reconstruction and value-added design of the main building of the Museum of Applied Arts, Budapest—Design Contest, 1st Prize)

[2012]

juk: az Iparművészeti Múzeum az új rész nélkül csak csonka egész.

2012-ben a Vikár és Lukács Építész Stúdió Kft. nemzetközi tervpályázaton első díjjal jutalmazott munkája alapján elkészültek a tervek, amelyek nemcsak az

építészeti, hanem a szakmai-koncepcionális kérdésekben is megfelelnek a designkultúra és -tudomány nemzetközi követelményeinek. A történelmi épületszárnyak felújítása és az új épülettömb együtt újra alkalmas lehetne arra, hogy beteljesítse az alapítók

óhaját, azaz méltó helyet és hiteles, rangot adó környezetet biztosítson a magyar szellemi érték ezen ága számára.

A nemzetközi múzeumi életben designmúzeummá alakulnak a tárgykultúrával foglalkozó különböző gyűjtemények. A név lényegi változást is jelent: az értékes és díszes tárgyak, gyűjtemények kiállítása helyett a designnak a társadalomra gyakorolt nagyon összetett hatását vizsgáló interaktív prezentációk a jellemzőek, amelyek nemcsak élénk reflexiót váltanak ki, hanem egyfajta kooperatív platformként is működnek, ahol a néző alkotótárssá válik, mintegy a kiállítással együtt élve és együtt gondolkodva vesz részt azon. A tárgyak, tárgye gyűjtések, tervek és akciók

Vikár és Lukács Építész Stúdió Kft.: Látványterv az Iparművészeti Múzeum tervezett moderndesign-gyűjteményének épületéhez (Az Iparművészeti Múzeum épületének rekonstrukciós és értéknövelő fejlesztése tervpályázat, I. díj) / Vikár & Lukács Architects
Studio: Visual design for the building of the planned modern design collection of the Museum of Applied Arts, Budapest (Reconstruction and value-added design of the main building of the Museum of Applied Arts, Budapest—Design Contest, 1st Prize)
[2012]

olyan elméleti kérdéseket vetnek fel és olyan erős, aktuális hatású társadalmi visszajelzéseket generálnak, hogy a bemutatásuk teljesen új formákat, új helyszíneket, új tereket igényel. A gyűjtésbe kerülő tárgyak jellege is megváltozott, így a dokumentáció, archiválás, tárolás, restaurálás egyrészt, a feldolgozás, kutatás másrészt új módszertani feladatokat állít a szakma elé.

A hazai megnevezésben ma is párhuzamos kifejezések léteznek. Nem annyira a szakmában, hiszen ott köztudott, hogy a különböző denotáció bizonyosan nemcsak terminológiai-historikus, hanem lényegi-paradigmatikus különbözőségeket jelöl. A párhuzamosan létező iparművészet, alkalmazott művészet, art-and-craft, design megnevezéseket azok használják szinonimaként, akik a designt valamiféle díszítőművészeti stílusnak gondolják. Mivel egy állami intézmény létezése, a vele kapcsolatos döntések mindig a nagyon különböző érdekekhez igazodó döntéshozók konszenzusától függ, egyáltalán nem érdektelen, miképpen gondolkoznak ők, hogyan látják a magyar design kérdését, mit és mennyire tartanak fontosnak annak kapcsán.

A magyar (mindenkori) kortárs design fogalmköréről, alkotásairól az Iparművészeti Múzeum fennállása óta korrekt szakmaisággal igyekszik megnyilatkozni. A történeti gyűjtemény ápolása mellett a designnal kapcsolatos gondolatokról is a lehető legszélesebb körben törekszik eszmét cserélni, felmutatva azokat az értékeket, alkotókat és műveket, amelyek a kortárs design nemzetközileg releváns gondolatait képviselik. Ma a világ minden olyan pontján, ahol az emberi élet lehetőségeinek feltételeiről és módjairól gondolkodnak, a design mint gondolkodási keret, módszer és fogalmi apparátus létezik. Erről kiállítások, konferenciák során folyamatosan képet kaphat a magyar szakma és minden magyar érdeklődő.

Az Iparművészeti Múzeumot 1872-ben, törvényt alkotva hozta létre a magyar országgyűlés, Pulszky Ferencnek, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójának a javaslatára. Ez volt a harmadik a világon, az 1857-ben alakult londoni és az 1864-es bécsi intézmény után. A Lechner Ödön és Pártos Gyula tervei alapján létrejött palota, az önálló és bőkezű költség-

vetés, az autonóm szakmai szervezet és az 1896-ban a megnyitáskor megnyilvánuló állami és kormányzati reprezentáció egyaránt azt jelezte: a kor politikusai tisztában vannak azzal, hogy milyen fontos a magyar szellem ezen területének megfelelő színvonalú állami intézményt biztosítani és önálló működését államilag garantálni. Ez egyaránt szolgálja a magyar gazdaság és kultúra hitelességét, valamint ezek működőképességének hatékony motivációját.

A múzeum mint állami intézmény az elmúlt több mint 140 évben az alapítók szellemében munkálkodva a nemzeti kultúra részeként integrálta azokat az újdonságokat, amelyek a világ változása során a múzeumi feladatoknak is új irányt szabtak.

Az 1970-es évektől folyamatos a kortárs alkotások gyűjtése, a designprojektek múzeumi prezentációja. Miklós Pál igazgatása alatt máig ható érvényű bemutatók jöttek létre, így például a *Téralkotás-tárgyformálás* sorozat vagy a *Remekművek* enteriorkiállítás a nagytétényi kastélmúzeumban, illetve a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum kiállításai.

A múzeumban 1970-től máig 801 leltári egységben tartanak nyilván kortárművészeti, illetve designtárgyakat. E gyűjtemény lehetne sokkal bőségebb is, ha a raktározás körülményei megfelelőek volnának, illetve ha több lehetőség nyílna a vásárlásra. Fontosabb azonban a múzeum tulajdonában lévő és gyűjteménybe rendezett tárgyak számánál az a kiterjedt és eleven kapcsolatrendszer, amit az Iparművészeti Múzeum a kortárs alkotókkal, műhelyekkel, stúdiókkal, szervezetekkel ápol. A múzeum nemzedékek szakmai otthona és felnevelő intézménye – ez az alapítók óhajának megfelelő működésből fakad. Radisics Jenő, a múzeum színvonalát és szellemi útját az alapítástól meghatározó tudós igazgatója szerint „a múzeum szó-tár, nyelvtan és olvasókönyv a jövő nyelve számára”.

Bizonyosan jobb volna, ha gazdagabb lenne a saját tulajdonú gyűjtemény – de a múzeum tudományos és kiállítási munkája szempontjából a kapcsolatrendszer a döntő: gyakorlatilag nincs olyan alkotó vagy alkotás, amihez, ha föllelhető egyáltalán, ne tudna hozzáférni a múzeum. Itt azonban meg kell említeni egy nagyon fontos dolgot: sokkal több személyi és anyagi feltétel kellene ahhoz, hogy a folyamatosan keletkező

Vikár és Lukács Építész Stúdió Kft.: Látványterv az Iparművészeti Múzeum tervezett moderndesign-gyűjteményének épületéhez (Az Iparművészeti Múzeum épületének rekonstrukciós és értéknövelő fejlesztése tervpályázat, I. díj) / Vikár & Lukács Architects Studio: Visual design for the building of the planned modern design collection of the Museum of Applied Arts, Budapest (Reconstruction and value-added design of the main building of the Museum of Applied Arts, Budapest—Design Contest, 1st Prize)
[2012]

alkotások megfelelő számontartása, archiválása, múzeumi feldolgozása, illetve a művekhez való hozzáférés biztonsággal megtörténhessen. A magyar kultúra pótolhatatlan vesztesége, ha veszendőbe megy valamilyen érték, eltűnik a múzeumi kutatás elől alkotó, alkotás, tárgy vagy kapcsolat. Az értékeinkhez való szakszerű viszonyulás visszahat az értékek létrehozására – végeredményben pedig arra, hogy a magyar design tud-e érvényes dialógust kialakítani a nemzetközi designnal. Úgy, ahogy elődeink tették, akik a nemzeti hagyományokhoz méltó intézményi kereteken a működési biztonság és szakmai önállóság biztosítását értették.

A moderndesign-múzeum minden tekintetben indulásra kész – már „csak” meg kellene építeni a régi épület felújításával együtt. A helyzet sok tekintetben hasonló a múzeum alapításához: valami igazán nagyot, szépet, korszerűt kell létrehozni, ami termékenyítően és motiválóan hat, bekapcsolja a magyar alkotókat

a nemzetközi gondolkodásba – olyan tekintélyes intézményt, amely hitelesen képviseli azt, aminek a képviselőjére hivatott.

A magyar designmúzeum építészeti tervei mellett a szellemi műhely is készen áll arra, hogy a budapesti Iparművészeti Múzeum keretein belül a világ designelméleti és -múzeumi életében a magyar kultúrát képviselje. Az alapítók szándékához hűnek maradni nemcsak a tradíciók tisztelete, hanem a célszerűség okán is tanácsos volna. Erős állami intézményként, önálló szakmai döntési kompetenciákkal a modern design gyűjteményének épületével kiegészült, felújított Iparművészeti Múzeum az, ami a design fogalmát megélhető és értelmezhető valósággá teheti.

A múzeum, az aktív szakmai munkát lehetővé tevő biztos intézményi keretek hatása az óvodai neveléstől a felsőfokú szakképzésen át az alkotóművészeti és tudományos kutatómunkáig mindenre hatással van, az

ipari termelés számára nyújtott információkat és a világháló által elérhető információs kapcsolati potenciált is beleértve. A múzeumi munka nagyobb része ezzel függ össze, a kiállítások mögött hatalmas tudományos és szervezőmunka zajlik.

„Az európai design a kultúra technológiai és humanisztikus aspektusai között meglévő egyensúlyt képviseli.” (Idézet a *Müncheni Design Charta*ból – *The Munich Design Charter*, 1990.)

Ezt fogja kiállításokban és gyűjteményekben prezentálni a múzeum – reményeim szerint mihamarabb.

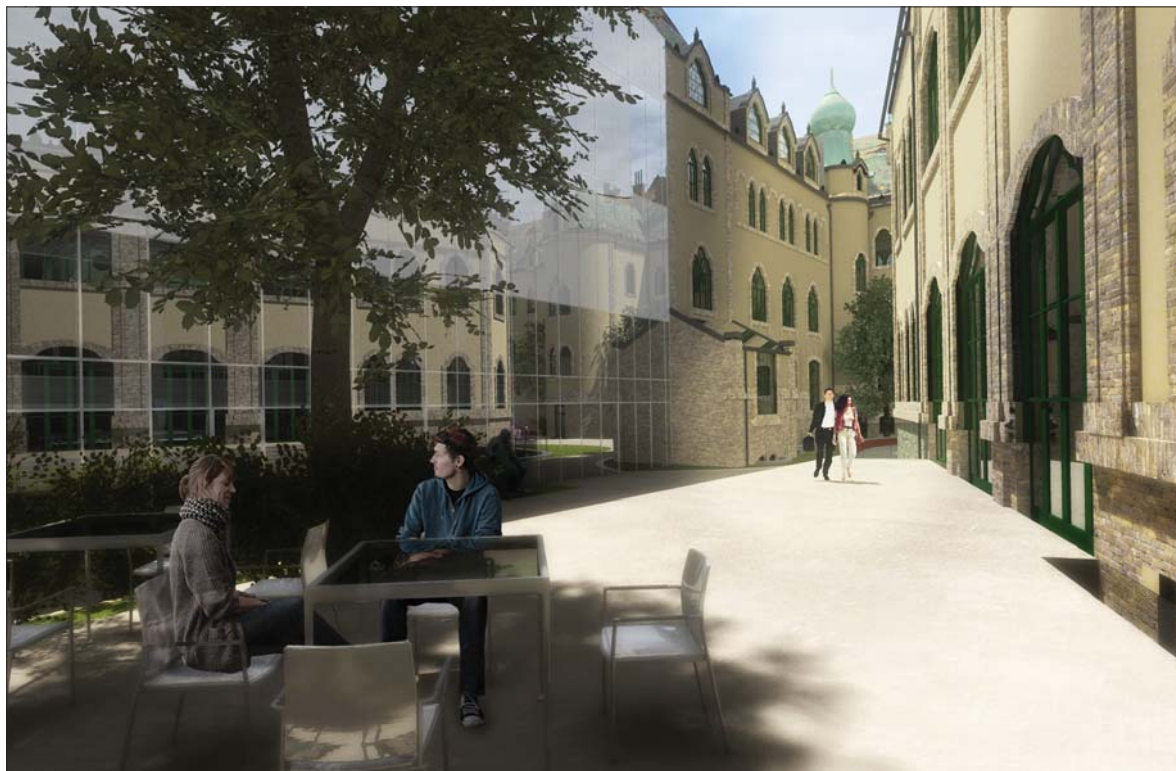
CSEH BORBÁLA
művészeti író

A szöveg a konferencián elhangzott előadás alapján íródott.

A látványterveket

a Vikár és Lukács Építész Stúdió Kft. tervdokumentációjából
az Iparművészeti Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre.

**Vikár és Lukács
Építész Stúdió Kft.:
Látványterv
az Iparművészeti
Múzeum tervezett
moderndesign-
gyűjteményének
épületéhez
(Az Iparművészeti
Múzeum épületének
rekonstrukció és
értéknövelő fejlesztése
tervpályázat, I. díj) /
Vikár & Lukács
Architects Studio:
Visual design
for the building
of the planned modern
design collection of the
Museum of Applied
Arts, Budapest
(Reconstruction and
value-added design
of the main building of
the Museum of Applied
Arts, Budapest—
Design Contest,
1st Prize)
[2012]**

Bíborba, bársonyba

Gondolatok Madarász Kathy Margit textilművészetéről

■ A művész több szempontból is különleges személyisége a kortárs magyar képző- és iparművészeti világban. Mindenféle előtérbe helyezkedés helyett, csendes, kitartó, szorgalmas művész. Ezek nem azok a magatartásformák, amelyek általában felkeltik az érdeklődést. Ennek ellenére, minden bizonnyal inspiráló ember volt a tanári pályáján, bár csaknem másfél évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy az egri tanárképzőben a „nehéz időkben”, 1956-ban a rajz-biológia szakon (!) szerzett diplomája után 1971-ben átvethette Budapesten a vizuális nevelésben elért eredményeiért a Kiváló Tanár elismerést. Micsoda fegyelmeltség- és türelem-iskola lehetett ez a hosszú idő! Közben családot alapítottak festőművész férjével, Madarász Gyulával, aki a fő szervezője-lelke volt több nemzetközi művésztelepnek, a művésznő is kivette a részét az ezekkel járó vendégforgásokból. A nemzetköziség ez esetben elsősorban az akkor még igen ritka gyakoriságú, a keleti-délkeleti határ menti, többnyire magyar kollégákra vonatkozott, így aztán orosz, ro-

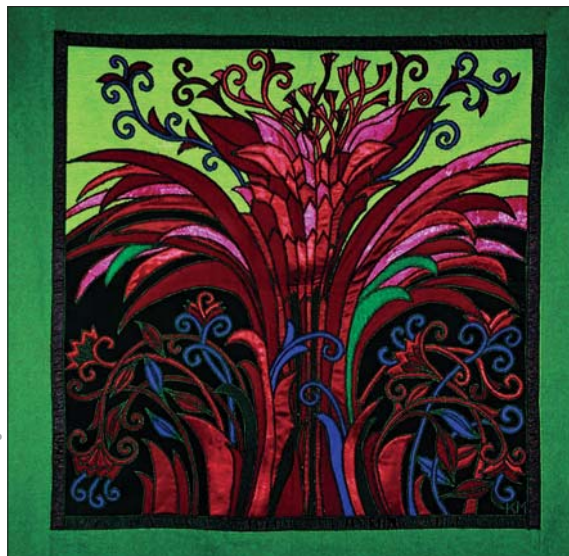
mán, szlovák, később német és francia festő és grafikus vendégekkel színesedett ezeknek az alkotóműhelyeknek a horizontja is. Aki volt már aktív résztvevője az ilyen művésztelepeknek, el tudja képzelni az ezekben dolgozó nő-alkotókra az egyebek mellett háruló, sokrétű háziasszonyi feladatokat, s így az emellett lehetséges tervezői munka feltételeit. Ez is a hajdúböszörményi születésű művésznő életének természetes részévé vált. Mint annyi más magatartásforma, amely életművében később egyre kiforrottabban megmutatkozik. Az alföldi magyar ember tartózkodó, de mégis barátságos, távolságtartóan segítőkész, méltóságteljesen önérzetes, büszke a környezetére, büszke a megdolgozott eredményeire, szorgalmasan gyarapítja és meg is becsüli azt. És türelmes, türelmes, más vidékekről származóak szemében majdhogynem: lassú. Nagy magyar íróink regényeinek remekül megformált alakjai ma is léteznek a valóságban. Ebben a Debrecen városába begyökerezett világban bontakozott ki Kathy Margit sajátos szemléletű művészete, főként

Madarász Kathy Margit:
Az öröm virágai II. /
Margit Madarász Kathy:
Flowers of Joy, II
[2005] bársony,
selyem, taft, pamut,
vászon, hímzés,
applikáció / velvet,
silk, taffeta, cotton,
linen, embroidery,
appliqué [78x78 cm]

Fotó: Sándor Margit

Fotó: Sándor Margit

Madarász Kathy Margit:
Az öröm virágai III. /
Margit Madarász Kathy:
Flowers of Joy, III
[2008] bársony,
selyem, pamutvászon,
hímzés, applikáció /
velvet, silk, cotton,
embroidery, appliqué
[80x80 cm]

Madarász Kathy Margit:
Édenkert I–II. /
Margit Madarász Kathy:
The Garden of Eden,
I–II

[2009] *selyem, szatén,
fémzálas anyagok,
hímzés, applikáció,
egyenként 140x71 cm
/ silk, satin, fabrics
with metal thread,
embroidery, appliqué,
140x71 cm each*

Fotó: Sándor Margit

Fotó: Sándor Margit

különleges ruha- és öltözékkompozícióiban. Ezen-
közben, a klasszikus közmondással ellentétben, ha
próféta nem is, de elismert alkotó lett a saját városá-
ban. Az 1975-ös első debreceni kiállítását követő pár
évnyi szünet után (nyilván akkoriban leginkább a csa-

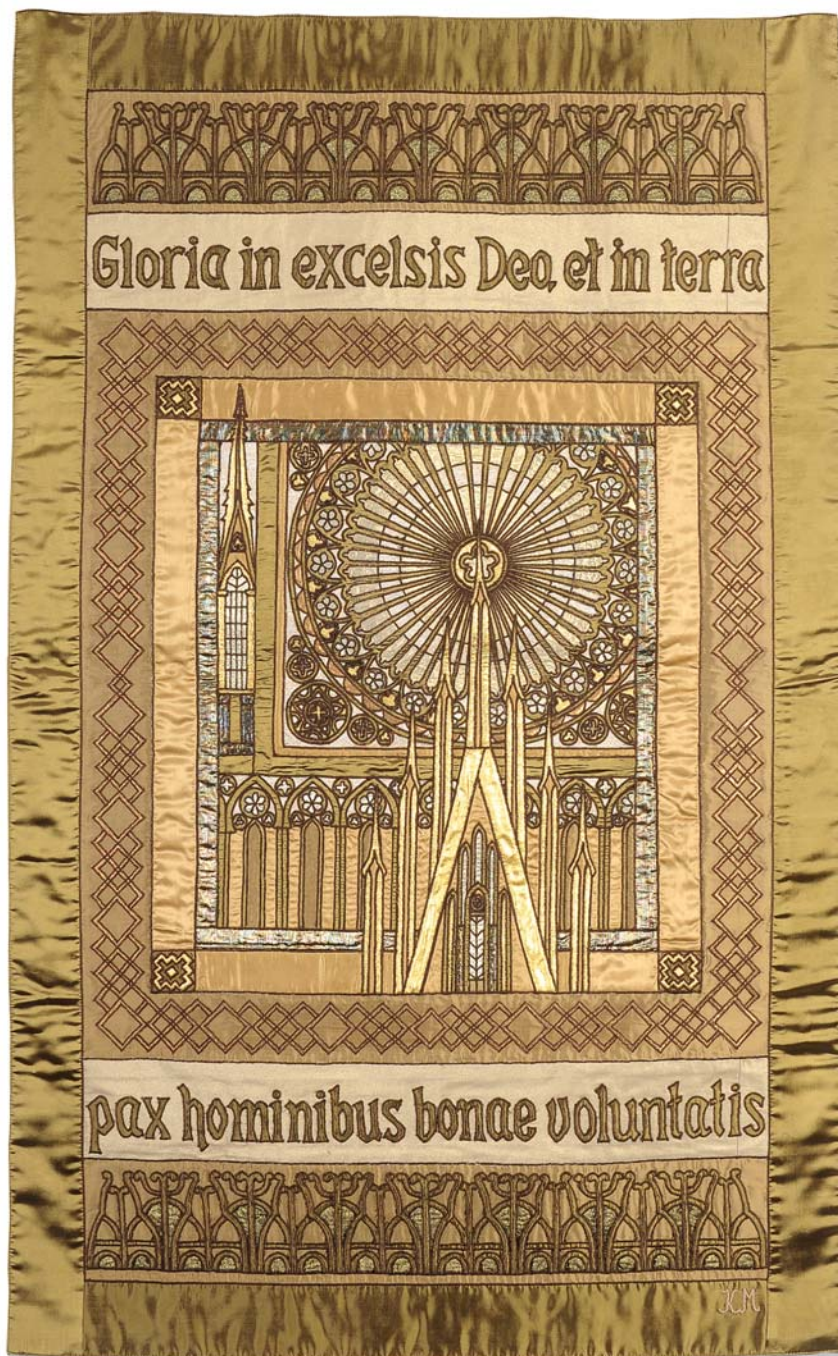
ládjával foglalkozott) sorra nyerte el a debreceni *Haj-
dú-Bihar Megyei Őszi Tárlat* nívódíjait (1983, 1989,
1990). Majd ezt követték a *Debreceni Tavaszi Tárlat* és
a *Debreceni Országos Nyári Tárlat* nívódíjai (1993 – rá-
adásul fődíj, 1995, 1996, 2001, 2002, 2008). És sorban

hódította meg Kalocsa, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Ópusztaszer közönségének azt a részét, akik nagyon is jól ismerték a táj és a vidék népi kultúráját.

Talán mondhatnánk, fordulópontot hozott életében az 1987-es, a finnországi jyvaskyläi Háziipari Múzeumban rendezett csoportos kiállítási részvétel, ám inkább az történt, hogy az ő magas színvonalú kézművestudásával ott is tiszteletet váltott ki. Igazolást nyerhetett arra nézvést, hogy a magyar népművészeti hagyományokból merítő és azt kivételesen egyéni stílussá formáló komponálásaival nemcsak hogy a legkorszerűbb úton járt, hanem még követői is támadtak. Meg kell itt említenünk, hogy a magyar iparművészeket a hatvanas, hetvenes években igen erősen inspirálta a finn kultúra, elsősorban a fővárosi kiállítóhelyek, illetve az akkor még létező iparművészeti bolt-hálózat révén, ami megalapozta ennek a racionális egyszerűsége törekvő népi hagyományvilágra épülő designnak az ismereteit. De egy-két kivételes alkotó oeuvre-jén kívül – stílár és újító értelemben – nem vált jellemzővé. Éppen ezért jelentős az a tény, hogy Madarász Kathy Margit a maga sajátos designjával, amely ekkoriban a szinte egyetlen-egyedi darabokként tervezett ruha- és öltözkésműveiben öltött testet, szintén egyetlenként vált ki a kortárs divattervezők közül: ő soha nem vált ugyanis divattervezővé. Az 1993-ban *Modern Etnika*, majd később *Tradíció* néven csoporttá szerveződő, kiváló képességű magyar ruha- és öltözkéstervezők tagjai között ő is részt vett e csoport számos, nemzetközi rácsodálkozást kiváltó kiállításán (Párizs, Tokió, Barcelona, Lettország stb.), amely csoportról elsőként e lapban jelent meg néhány figyelemfelkeltő írás. Madarász Kathy Margit egy 2010-ben kiadott, addigi munkásságát összegző katalógusában írtam a következőket: „[...] fellépésük akkor szinkronban volt a divatban oly meghatározó irányzatokkal. A csoport, mint olyan, azóta már eredeti funkciójában nem létezik, az egyéni tehetőségek más-más mó-

Madarász Kathy Margit: „Dicsőség a magasságban...” II. / Margit Madarász Kathy: 'Glory to God in the highest...', II

[2013] selyem, szatén, fémszálas anyag, hímzés, applikáció / silk, satin, fabric with metal thread, embroidery, appliqué [130x83 cm]

Fotó: Máthé András

don keresik a boldogulásukat. Madarász Kathy Margit maradt, aki volt. Változatlan. A divat világában elképzelhetetlen magatartás ez, de csodák csodája: az ő igazsága ezt figyelmen kívül hagyva, egész munkásságát »felül- emelte« magán a divaton. [...] Nem egyszerűen ruhákat tervez a mesterség hagyományos értelmében, hanem a női méltóságot jeleníti meg ruha-szobrain és képein. [...] Csendes meggyőződés, szakmai magabiztosság sugárzik minden egyes kézimunkás alkotásából. Ez az a szilárdság, amelyre az elfáradt és elbizonytalanodott, hitét és magasabb rendű céljait szem elől tévesztő Európában láthatóan egyre többen vágnak. A művész a kizárólag nemes anyagokból formált műveket vonja be a maga által eltervezett, kiszabott, hímzett és kézzel varrogatott mintázattal. Úgy tesz minden egyes darabbal, mint ahogy a költők vagy zeneszerzők csiszolgtatják a szonetteket, verseket. Rímek, ritmusok, futamok, mély és magas hangokra asszociáló színesszhangzatok jelennek meg ezeken hol nyugtalan, hol harmonikus érzeteket keltve.”

Ezt a sajátos művészi attitűdöt lassan észrevették más művészközösségek is. A korábban nagy hatású szombathelyi textilbiennálékon is díjjal méltatták műveit. Majd például egyre gyakoribb meghívást kapott a Gödöllői Iparművészeti Műhely ugyancsak egyéni koncepciókra épülő közös művészkiállításaira, 1996-ban elnyerte az ős-műhely egyik alapítójáról, Nagy Sándorról elnevezett díjat, aztán 2002-ben megkapta a kizárólag szakmai javaslaton alapuló Ferenczy Noémi-díjat is.

A művész lassan nyolcvanadik éve felé tartó életútja drámai módon teljesedett ki az utóbbi években. Férje meghalt. Gazdag festői hagyatékának elrendezésén túl, a debreceni belvárosban kettejük számára tágas műtermet egy kisebb, saját lakásra kellett cserélnie, az ezzel járó költözködéssel együtt. Az átélt sokkok nem maradtak nyom nélkül. Egy rutin orvosi vizsgálaton derült ki lappangó betegsége. A kezelések és operációk fizikai és lelki megpróbáltatásai ellenére

Madarász Kathy Margit: „Dicsőség a magasságban...” I. / Margit Madarász Kathy: 'Glory to God in the highest...', I
[2013] selyem, szatén, fémszálas anyag, hímzés, applikáció / silk, satin, fabric with metal thread, embroidery, appliqué [130x82,5 cm]

Madarász Kathy Margit:
Kert I–III. (Nap,
Alkony, Éj), triptichon /
Margit Madarász Kathy:
Garden, I–III
(Sun, Twilight, Night).

Triptych
[2008] brokát,
bársony, vászon,
alpaka, selyem,
hímzés, applikáció /
brocade, velvet, linen,
alpaca, silk,
embroidery, appliqué
[120x120 cm,
145x85cm,
120x120 cm]

csodával határos módon felépült, és amint magáról mondotta, rádöbrent, hogy ő egy erős lélek. Mindezek után a munkába menekült, nem folytatta az egyébként már korábban is csökkentett arányú, különleges öltözékek tervezését, és csak falikárpitjainak gyarapításával törődött, nem foglalkozván azzal, hogy ez kell-e bárkinek is. Meggyőződéssel éli meg azt, hogy a maga erejét ezekbe az alkotásokba „önti át”, hogy érzékeltethesse az élet diadalát a halál felett. Ezt az utat már korábban is „járta”, amikor még ruha-alakot öltöttek művei. Számos műtárgy-értékű öltözetet alkotott már addig, ezzel is követve a középkori, illetve a keleties világi és egyházi hagyományok értékmegőrző magatartását. Csak megemlíthjük az ebbe a gondolatmenetbe illő, fehér és aranszínben pompázó olyan darabokat, mint például a 2000-es millicentenáriumra elkészített *Templomi* című öltözetét. (Ebben lépett fel Ráckevei Anna színésznő a Mátyás-templom karácsonyi ünnepségén 2012-ben.) A művész szemlélete később finomodott. A magyar honfoglalás emlékére készített *Őseinket felhozád* című alkotása 2000-ben elnyerte a *Debreceni Országos Nyári Tárlat* díját. Ezt követte az *István király intelmei Imre fiához* ihlette feliratos műve, majd a „*Dicsőség Istennek...*” alkotáspár. Ezeken a konkrét tematikus műve-

ken kívül azonban szépen, csendben elkészültek azok a növényvilággal és a természet erejével foglalkozó hatalmas kárpitjai, amelyek azt a bizonyos ősi erőt akarják megjeleníteni, amely valóságosan is megjelenik az ember előtt, az élő természetben, az élet körforgásában. Kezdetben ilyen rácsodálkozó ámulatot látunk akár a 2000-es évek elején készült *Kaktuszvirágzás* vagy az *Aranyornamentika* című alkotásokban. Mindazok a kompozíciós sajátosságok, amelyek Madarász Kathy Margit eddig ruhákon alkalmazott motívumait jellemezték, átköltöztek ezekbe, s hol konstruktivista formában, mint például az *Életfa Bethlen Kata emlékére* című művén, hol egyre lágyabbra válva, szinte a szecessziós ornamentika sajátos forma- és hangulatvilágát átírva jelennek meg, mint például a *Kert* című triptichon képein. Az érzelmi fűtöttséget sugárzó alkotásai – a 2005-ben komponált, *Az őrim virágai* című kárpitok mellett az *Édenkert* két, 2009-es kompozíciója – érzékletesen mutatják mindazt az anyaghasználati és színekompozíciós bravúrt, amellyel a művész a maga sajátos anyag-nyelvén, a bársony, a selyem, a taft, a fémszálal anyagok, a vászon és a hímzések egyenként is csodálatos kavalkádjából merítve, a legszélsőségesebb érzelmek és gondolatok kifejezésének szolgálatába „hajlítja” ezeket. 2013-ban készült

Madarász Kathy Margit:
Tulipánfa (A lilium
átváltozásai párdarabja) /
Margit Madarász Kathy:
Tulip Tree (Companion piece of
Metamorphoses of the Lily)
 [2013] bársony, selyem, szatén,
 vászon, hímzés, applikáció /
 velvet, silk, satin, linen,
 embroidery, appliqué
 [110x91 cm]

Fotó: Máthé András

a *Lent és Fent* című kárpit, amely a fa-szimbólum örök érvényű jelképi tartalmát fogalmazza meg a művészre oly jellemző finom, aprólékos rajzolatú „anyaghalmozásban”. A két legutóbbi mű – a *Tulipánfa* (2013) és párja, *A lilium átváltozásai* (2014) – látszólag visszatér nem csupán színharmóniájában és anyagválasztásaiban a korábbi *Kert*-kompozíciók metafizikai hangulatához, hanem elmélyíti azt a pszichológiai tapasztalatot, amely az emberi lélek időn-túliségéről él a képzeletünkben. Ennek a hatásnak az érdekében a művész az alapvető geometriai alakzatokat – háromszög, nyílformák, metszően éles keresztező vonalak stb. – „lágylítja” meg ismert magyar népi motívumokkal éppen úgy, mint kis magformák ritmikus elhelyezésével, fokozva a mélykék és fekete bársonyszínek aranyszállal kevert fenséges összhatását. Szemlélsükkor soha ne feledkezzünk meg a már említett, változatos anyaghasználat mesteri, kézimunkás alkalmazásának magas fokú technikai ismeretéről és időigényességéről. Talán szerencse, hogy egy-két műve köz-

Madarász Kathy Margit:
Lent és Fent /
Margit Madarász Kathy:
Below and Above
[2013] bársony,
selyem, szatén,
fémszálas anyag,
hímzés, applikáció /
velvet, silk, satin,
fabric with metal
thread, embroidery,
appliqué
[140x90 cm]

Fotó: Máthé András

gyűjteménybe, netán magánkézbe került, de hogy értékét még nem igazán fedezte fel a kortárs magyar kultúratörténet, az sajnos, igaz. Madarász Kathy Margit ilyen művészi megnyilvánulása abszolút unikális a magyar képző- és iparművészetben. De mintha Madarász Kathy Margit, a rajztanárból iparművésszé és képzőművésszé érett alkotó műveinek erőteljes szuggesztivitására még ráerősíteni kívánna, így nyolcvan fele: szokásos anyagainak bíborvörös árnyalatba változtatásával megkomponálta és megalkotta az *Újraéledő fa* című kárpitját 2014 tavaszán. Csendesen, kitartóan.

DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész

←
Madarász Kathy Margit:
A lilium átváltozásai (a
Tulipánfa párdarabja) /
Margit Madarász Kathy:
Metamorphoses of the
Lily (Companion piece
of Tulip Tree)
[2014] bársony,
selyem, szatén, vászon,
hímzés, applikáció /
velvet, silk, satin,
linen, embroidery,
appliqué
[110x91 cm]

Búcsú Polgár Rózsa (1936–2014) kárpitművésztől

■ Nagyszerű ember és nagyszerű művész távozott közülünk ez év május 22-én. Sugárzó emberségét sokan és sokáig fogjuk hiányolni mindnyájan, akik kortársai voltunk, művészete azonban örökké megmarad a magyar és az egyetemes kárpittörténet legragyogóbb alkotásai között.

Péter Márta művészettörténész írta róla, hogy „munkáinak vizuális tömörsége ellenáll a verbális felfejtésnek”. Így igaz, műveit elemezni, méltatni lehet, sokan – művészettörténészek, írók, filozófusok – meg is tették, de emberi és művészi teljességét megragadni nem sikerülhet. Polgár Rózsa úgy alkotta mindegyik kárpitját, hogy beleszötte személyes élményeit, a választott témához kapcsolódó gondolatait és érzéseit. Művei a teremtet világ szépségéről, az élet és az ember szeretetéről tanúskodnak, nem titkolva az emberi lét tragikumát, a szabadság sokszor embertelenül nehéz választását sem. Különleges módon emelte ki mondanivalóját textiltárgyaival, amelyeken elhagyta a szabályos, kép formájú keretelést, csupán magát a lényegét szötte meg. Ennek emblematisztikus példája az *Anyaság*, a bőven ráncolt ruha, közepébe beleszöve egy csecsemőingecskevel. A ruha hosszú ujját kitárva az egész műnek keresztformát ad, egyszerre utalva az új életet váró reménységre és az anyai sorssal vállalt, sokszor fájdalmas örök aggodalomra.

Polgár Rózsa minden kárpitja hasonlóan több jelentéstartalmat hordoz, a művekben egész gazdag személyisége tükröződik. Gyermekkori emlékeit őrzi a *Babatakaró*, amelyen csak a beleszöött évszám jelzi, hogy a virágmintás, horgolt fehér takaró rácsai mögül kimosolygó kislány a művész önarcképe. A felhőtlenül boldog gyerekkor végét egy másik dátum rejti, a *Katonatakaró* sarkába beleszöött 1945, bombatámadáskor elvesztett édesanyja halálának éve. A félig feltékert, kopott katonapokróc a puszkagolyó ütötte lyukkal a személyes gyászon kívül a háború egyetemes szenvedésének is megrázó, de minden patetikusságtól mentes ábrázolása. Gyermekkori emlék az *Esernyő* is,

amelynek előterét egy megtévesztésig hűen ábrázolt férfiarnyó uralja, mögötte egy gyermekét kézen fogva vezető férfi távolodó, álomszerűen elmosódó képével. Igen, ilyen az emlékezés, tárgyakat valóságghűen képes megőrizni, az érzelmetli képek inkább álmainkban térnek vissza.

Polgár Rózsa művei felejthetetlen személyiségét őrzik és tükrözik vissza. Mindegyikből sugárzik a szeretet, amellyel családja, az emberek és minden emberi dolog felé fordult. Mélységes hitéről számos hazai és külföldi templom számára szöött oltárképein kívül olyan világi alkotások is tanúskodnak, mint *Az élet kenye* vagy a *Tisztelet Luthernek*. Valóban átélte magyarságát a *Vándortarisznyára* kötözött kis nemzeti-

Polgár Rózsa: Fontos kis zsebkendő /
Rózsa Polgár: Important Small Handkerchief
[1982] *selyem, gobelin (haute-lisse) /*
silk, gobelin (haute-lisse) [20x20 cm]

Fotó: Hamati Gergely

Polgár Rózsa:
Katonatakaró /
Rózsa Polgár:
Military Cover

[1980] *gyapjú, gobelin*
(haute-lisse) /
wool, gobelin (haute-lisse)
[102x72 cm]

Fotó: Harmati Gergely

Polgár Rózsa: Ablakok I–II. / Rózsa Polgár: Windows, I–II

[1983–1984] gyapjú, pamut, tükkör, gobelin (*haute-lisse*) / wool, cotton, mirror, gobelin (*haute-lisse*) [96x60 cm, 76x53 cm]

színű szalag, vagy a *Fontos kis zsebkendő* emlékeztető csomójának trikolórja jelzi. Egyik legfontosabb munkája a *Himnusz* utolsó versszakáról szőtt kárpit, amelynek „vizuális tömörsége” a művész hagyományhoz

kötődő, egyszersmind nagyon modern világszemléletének összefoglalása. Előterében egy, a Kárpát-medence föld-abroszával leterített oltár áll, fölötté keresztel. A keresztoszár alatt álló emberek magányos-

Polgár Rózsa:
Ködmön /
Rózsa Polgár:
Smock-Frock

[1984] *gyapjú, selyem,*
gobelin (haute-lisse) /
wool, silk, gobelin
(haute-lisse)
[80x62 cm]

Polgár Rózsa:
Anyaság / Rózsa
Polgár: Motherhood

[1986] *gyapjú, pamut,*
selyem, gobelin
(haute-lisse) /
wool, cotton, silk,
gobelin (haute-lisse)
[220x240 cm]

Fotó: Hamati Gergely

ságát más-más irányba vetett árnyékuk jelzi, de talán együttes bemenetelükre vár a felső sarokban lévő nyitott kapu. Kölcsény Ferenc csaknem kétszáz éve írott költeménye felsorolja a magyarságot ért csapásokat, köztük a testvérharcokat is, de csak a 20. század embere élte át és ismeri az elmagányosodás kínjait, ami a kárpiton megjelenik.

Kölcsény *Himnusz*ának nyolc versszakát a millicentenárius évének tiszteletére nyolc textilművész szötte meg, a vállalkozást Polgár Rózsa kezdeményezte. Egyike volt az első közös, sok művész által készített nagyszabású, *Kárpit határok nélkül* című óriás-gobelin alkotóinak is. Általában mindig ott volt, amikor a textilművészetben valami fontos dolog történt, s ottléte mindig fontos volt az ügy számára. Ő volt az, akit mindenki elfogadott, akinek a véleménye mértékadó volt. Sokszor találkoztunk zsűriken és egyéb szakmai megbeszéléseken, s mindig csodálattal figyeltem, hogy soha nem volt senkire egyetlen rossz szava sem. Mindig a művekről beszélt elfogulatlanul, értően és lényegre törően, mindenben és mindenben az értéket kereste és találta meg.

Méltán választották a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia, s a Magyar Művészeti Akadémia alapító tagjai közé. Tagja volt a svájci művészek szövetségének (SPSAS) és a francia kárpitművészek szövetségének (ARELIS) is. Munkácsy Mihály- és egyéb díjai után ő volt az első textilművész, akinek munkásságát Kossuth-díjjal is elismerték.

Nagyon fog hiányozni!

LOVAG ZSUZSA
régész-muzeológus

■ RÓZSÁM!

MEGLÁTOD!... ott fent az égben... csend lesz... és nyári alkony...

UGYE ELÉM JÖSSZ MAJD AZ ÉGI SARKON?

...nem szólunk... de mindent értünk... hiszen nálatok oly sokról beszéltünk... ott hagytad a „takaródat”, emlékként a lent maradóknak... és még annyi, annyi mindent... az ég kékjét... a felhőket... a tarisznát botra akasztva... a zsebkendőt... mi

minket szólít... a ködmönt... és az anyaságot... melyből minden kivirágzott!

a szelet... melynek vibráló neszére... a színek a fonalakba bújva... táncoltak... újra meg újra... hittél a bíbornak és a kéknek, a zöldnek, a bokor rejtékének... szőttél, mert azt akartad, hogy mindezt egyszer odaadjad... az utat, min az emlékeid jártak... a hajnalt, mely fénnel ébredt... ahol a szó, képpé érett... hol csend volt... mély, ezüstös fénylő... hol a válasz igazat mérő.

álltam, és néztem az arcod... a fájdalommat, mely Téged sarcolt... a kezeket, melyek simogattak... óvtak és marasztaltak! a szótlansággal is üzentél! úton voltál, hogy megpihenjél hátrahagytad... nekünk adtad... a végtelen sok szeretetet... a benned lévő türelmedet!

MESSZE MENTÉL!

DE VELÜNK MARADSZ!

LÁTOD?

A FÁK AZ ÉGIG ÉRNEK!

A KÁRPITJAIT CSAK MESÉLNEK ÉS MESÉLNEK!

CSEND LESZ ÉS NYÁRI ALKONY!

UGYE ELÉNK JÖSSZ MAJD AZ ÉGI SARKON?

márta

Simonffy Márta textilművésznék, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége elnökének búcsúbeszéde, amely Polgár Rózsa búcsúztatóján, 2014. június 17-én a Budapest-Deák téri evangélikus templomban hangzott el.

Polgár Rózsa: Vándortarisznya / Rózsa Polgár: Wandering Bag

[1985] gyapjú, pamut, gobelin (*haute-lisse*) / wool, cotton, gobelin (*haute-lisse*) [125x75 cm]

Fotó: Harmati Gergely

„Egy kiállítás krónikája II.”

KORTÁRS BELSŐÉPÍTÉSZET KÖZÖSSÉGI TEREKBEN

MKISZ, *Andrássy Kiállítóterem, Budapest,*
2014. február 14–március 6.

■ A „kiállítás” – a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének (MKISZ) székhelyén, az Andrássy úton – része a folyamatos sorozatnak: néhány heti váltással a képzőművészet és iparművészet egyes területeit bemutatva forognak, néha több külföldi művésznek, alkotócsoporthoz is teret adva a bemutatkozásra.

Hasonló jellegűek, mint amilyenek Európa sok, jóval tehetősebb, gazdag művészeti élettel, jobb anyagi körülményekkel bíró országának művészeti társszervezeteinél is láthatóak, s mintegy katalógusjelleggel, nem szcenírozottan, mellőzve a didaktikát, főleg a társterületek, és elsősorban a szakma holdudvarának készülnek.

Mondom, szolid körülményekkel, nyitottan, nincs csinnadratta, kék nyíl, csak művek, és szűkebb számban jelen lévő, de annál érdeklődőbb kollégák, azok meghívottjai, munkatársai.

Maga a kiállítás létrehozása is összehozza a szakmát, a megnyitó és a záró összejövétel élénk beszélgetéseivel fontos része az élő szakmai diskurzusnak, jelenlétnék.

A belsőépítész terveinek megvalósulása, különösen középületek esetében a teljes befejezésig hosszú évek munkája, igazi maratoni műfaj, és ezért bemutatása, szakmai értékelése is több időt vesz igénybe, aktualitása bő öt–nyolc évig fennáll.

Arról nem is beszélve, hogy a tablókról az ábrázolt terek, azok berendezése, tárgyaik egymáshoz „átbeszélnek”, és értéséhez nem kell korszakos kurátori munka, csak előítélet-mentes, pozitív látogatói megközelítés, mondhatni, jó szándék.

Egy kiállítás köszöni szépen, de nem kér a tényleges, bemutatott művek lényegét elfedő, egészen más problémákat kéretlenül odacitáló okfejtésekből.

Mert itt, tetszik, nem tetszik, az elmúlt évek jelentős épületbelsőiből láthattunk, melyeket számos szakmai fórum, közöttük külföldiek is elismertek, díjaztak.

A belsőépítész-szakma végveszélyét kongató vészhangok dallamát jól ismerem, pályakezdő korom óta hallom. Vita az építésszel, a pénzzel, a megbízóval.

A színházi világban is harc folyik rendező és színművész között, rendező és dramaturg között, hol ölelik, hol szidják egymást, ott is szűk a költségvetés, közben pedig nagy sikerek is születnek. Ott is így megy ez. Amíg lesz társadalmi igény, addig kell, lesz belsőépítészet is, külföldön a fejlettebb és fejletlenebb kultúrákban arányosan mindenütt jelen is van.

A magasan képzett, kreatív, művelt, nyitott, a belső terek, berendezések, tárgyak alkotására szakosodott építész, designer el tudja látni a belsőépítészeti hagyományos szerepkörét is.

A „szövetség” (MKISZ) a 2000–2001-es években került volna utcára, ha nem talált volna az akkori vezetés, és elsősorban Simonffy Márta, a főváros egyik legszebb utcájának elején egy szép teremsort, melynek kiállítóteremmé való átalakítását részben saját fizikai munkánkkal is hoztuk létre. Amikor az önkormányzatnál eljártunk a helyiség megszerzése ügyében, azzal is érveltünk, hogy a városrésznek is jó, ha kisebb kulturális szervezetek, kiállító-, közösségi tér a városközpontozhoz közelebb kerül. Az Andrássy útra néző nagy ablakos, erkélyes termék kiválóan alkalmasak a fentebb jelzett célokra. Szerethető hely lett. Akárhány külföldi művész megfordult itt, mind meg volt lepve, és dicsérte.

Az irodai részen látható akták, beadásra váró művek, az összerakott székek nem az elhanyagoltság, a lepusztulás, hanem az aktív jelenlét, az idevonzott alkotók, a látogatottság üzenetét hordozzák. Akik jártak már Berlinben, Rómában, Krakkóban alkotóművészeti szervezetek hasonló helyiségeiben, azok ezt pontosan tudják.

Utóirat: Még valamikor a rendszerváltozás előtti nagy

A vitában
eddig megjelent cikkek:
Tóta József: Belső-
építészek egymás közt
(2014/4. sz. 40–42. o.)
és Rainer Péter: Nemcsak
belsőépítészetről
– az MKISZ-beli belső-
építészeti kiállítás(ok)
és katalógusa apropóján
(2014/5. sz.
40–42. o.).

mozgolódások idején, a felejthetetlen Schéner Mihály mondta egy választmányi ülésen, amikor a művészet és műkritika viszonyáról volt szó: „Nem értem amikor egy-egy fiatal kritikus fanyalogva kesereg, meg szoktam kérdezni: tessék mondani, miért tetszik

olyan szomorúnak lenni, hiszen most éppen egy pluszt, egy ajándékot tetszik kapni.”

SCHINAGL GÁBOR

belsőépítész,

az MKISZ belsőépítész szakosztályának vezetője

Slézia József: Kortárs magyar formatervezés 2000–2013

■ Közhelyszámba megy, hogy igencsak elmaradtunk nem csak a magyar formatervezés történeti feldolgozásával, de az ismeretterjesztő vagy szakmai igényű kiadványokkal egyaránt. Felelősöket lehet, de nem érdemes keresgélni; ehelyett inkább azon kellene igyekezni, hogy a bizony sokszor téves értesülésekhez, félinformációkhoz, a párbeszéd meg-megakadásához és a generációk közötti félreértésekhez, ellentmondásokhoz vezető hiátusokat pótoljuk.

Mint erre irányuló törekvés, Slézia József *Kortárs magyar formatervezés 2000–2013* című kötete (akárcsak a szerző több évtizedes munkássága) nem csupán elismerésre, de követésre méltó szándék. A könyv, amely egy tervezett sorozat első, reprezentatív igényű darabjaként látott napvilágot, tekintélyes mennyiségű: 115 magyar formatervezőt és alkotócsoporthoz mutat be ábécésorrendben, az a+z designstúdiótól Zalavári Józsefig. Az ismerkedést minden esetben portréfotó, a tervező által írt ars poetica, internetes elérhetőség és születési dátum, illetve egy vagy több munka vizualizációja és megnevezése segíti. Bevezető tanulmányában Slézia feldolgozza és értelmezi az anyaggyűjtés közben felgyűlt statisztikai adatokat, valamint – vélhetően az érkezett képanyag alapján – eljut a 21. századi magyar design egészére vonatkozó, tágabb értelmű tanulságokig is, például a hazai szakma jellemző megbízásairól vagy a nemzetközi szférához való viszonyáról. A törzsanyagot mellékletként egészíti ki azon produktumok képes lajstroma, amelyek a tárgyalt időszakban valamilyen designdíjat kaptak, ám tervezőik nem kerültek be a kötetbe, továbbá

külön listában olvashatunk a kötetben szereplő objektetek díjairól is.

A bevezető elején a szerző szinte szabadkozva szögezi le: csak azokkal foglalkozik, akik a tárgyalt időszakban meghatározó munkákat hoztak létre. Ezért az idősebb hazai formatervező-korosztály komoly hányada kimarad; a törzsanyag közel 70 százaléka a negyven év alatti tervezőkhöz kötődik. Ez egyértelműen mutatja, hogy Slézia az aktív szakmabeliekről, az élő hivatásról kívánt láttelepet nyújtani, és ezt alapvetően teljesíti is. Bár vállaltan egyetlen szerzői név fémjelzésével, de a szándék mégis a reprezentativitás ambiciózus igénye, így érdemes tán pár hiányzó nevet említeni. A mégoly aprólékos munkával kiválasztott 115 alkotó közé minden szempontból illene a Kolbászból kerítést! stúdió Kukorelli Pétere és Orlai Balázsa, Várdai Péter és, igen, Rubik Ernő, akinek akár csupán a *Rubik 360* gömbjátéka révén is kijárt volna az említés. Ennél is nagyobb gond, hogy a könyv nem definiálja a magyarság fogalmát, mégis a hazai szakma egészére vonatkoztatott következtetésekre jut. Az olyan megállapítások, mint hogy a magyar formatervezés zárt, és a tervezők 90 százaléka hazai megbízásokat vállal, árnyalhatóak lettek volna a Volkswagennél dolgozó Dániel Tünde; bugattis kollégája, Hartai Tamás; Herczeg László és barcelonai műhelye, a Fuelfor; Kovács Miklós, a Kia vezető designere; a mercedeses Németh Gábor; az audis Stunya János; a Porschénél tervező Varga Péter szerepeltetésével. Hiányuk azért különösen fájó, mert néhány, hasonló területen alkotó szakmabeli viszont bekerült a kötet-

be. Hogy egy másik oldalról közelítsük meg a kérdést: magyarnak tekinthetjük-e és miért maradhatott ki az erdélyi Bőjte István, aki ugyan itthoni intézményben sosem tanult, de Milánóban tervezett munkáit magyarként közölte a *Domus*, vagy a szintén Milánóban diplomázott, a *BMW Creative Lab* nemzetközi versenyt megnyerő Veress Attila? Egy reprezentatív igényű kiadványtól tán joggal várunk választ ezekre a kérdésekre.

A felmerülő hiányosságok nagyjából annak tudhatóak be, hogy Slézia egyedül vállalkozott a hatalmas feladatra: a kapcsolatfelvételtől az adatgyűjtésen át a képválogatásig és a szerkesztésig a könyv egyetlen kéz munkája – az impresszum legalábbis csak a grafikai szerkesztést illetően említi más nevet (Balogh Tamását). A bevégzett munka mennyisége imponáló, de az egy személyi felelősségvállalás elkerülhetetlen

problémákkal jár. Elkelt volna (még) egy szerkesztő a kötethez: bár a szövegek alapvetően hibamentesek, az ábécésorrend nem következetes, a tervezői hitvallások némelyikére ráért volna a komolyabb szerkesztés, a szerzői bevezetőre pedig egy tántoríthatatlan korrektor, legalább avégett, hogy elkerülje a „design” és a „formatervezés” szinonim értelmű használatát. Indokolthatatlan hiány, hogy az adatgyűjtés részleteit nem, csupán összegzését közli a könyv; az egyes tervezők mélyebb, informatív megismerése helyett tehát szubjektív értelmezéssel találkozunk, amely nemigen jut tovább néhány izgalmas kérdés feltevésénél. A végeredmény így kissé száraz marad, és javarészt azt erősíti meg, ami a hazai szakmában egyébként is köztudott – újdonságereje a külföldi szakmai olvasó számára lehetne, de a kiadvány magyar nyelvű.

Egy ilyen könyv esetében tudatosítanunk kell azt is:

az egyszemélyes szerkesztés eredménye elválaszthatatlanná lesz a válogató tágabb szakmai hierarchiában betöltött helyétől, tekintélyétől és személyes ismeretségi körétől – ezek pedig alapként szolgálhatnak a kritikának, függetlenül annak jogosságától. Felmerült-e a szerzőben, hogy kikérje legalább néhány szakértő tanácsát, számítson azok javaslataira, hozzáértésére akár a válogatást, akár a könyv koncepcióját illetően? Talán az utóbbival kapcsolatban merül fel ugyanis a legjellegzetesebb, a jelen helyzeten messze túlmutató probléma. A designnal foglalkozó hazai kiadványok piacán tatóngó jelentős lyukak közül a *Kortárs magyar formatervezés 2000–2013* egyszerre többet be kívánt foltozni. Ez az ugyancsak méltányolandó szándék nem sikerült tökéletesen: a szakmai olvasó joggal kevesellheti a tervezőkre vonatkozó, hézagos információkat, ismeretterjesztéshez viszont átgondoltabb tartalmi szerkesztésre és konzekvensebb képi szelekcióra lett volna szükség. A könyv így elsősorban adattárként, leltárként értelmezhető, bár kétségtelen, hogy ebben a formában is hiánypótló.

„Erdekes, hogy épp egy erkölcsről szóló könyvnek ilyen gyenge a gerince” – jegyzi meg a kritikaíró szobájába tévedő testvéröcs Papp Jenő épp asztalon heverő, épp nyolcvan esztendővel ezelőtt megjelent, *A mai Magyarországnak erkölcsrajza* című munkájáról. A recenzius szinte röstellkedve jegyzi meg, hogy hasonló gondolatok merülnek fel benne a tárgyalt objektel szembesülve. Mint ahogyan egy kiállítás kritikájában

sem lehet megkerülni az installációt, mint ahogyan egy épületnek szerves része a belsőépítészete, úgy a designszakmai kiadvány értékelésekor óhatatlanul a szempontok közé kerül a megjelenés, a grafikai tervezés, a szerkesztés vizuális igényessége. Márpedig ebből a szempontból a könyv sajnos a magyar piac átlagát hozza – önmaga esztétikai nívóját tekintve ugyanis alacsonyabbra teszi a lécet, mint a beltartalom válogatásánál. Zavaró a tervezők portréfotóinak sokfélesége, felesleges grafikai gesztus az ezek alá kerülő, keretes képrészlet. Bár nyilvánvaló a dicséretes szándék a minőségi képanyag publikálására, a felhasznált képek sokfélesége, rendszertelen kezelése nem segíti az olvasó eligazodását. Akad tervező, akinek négy termékfotója is megjelenik a portré, a szöveg, a keretes kép mellett az oldalon – mások önálló oldalt kapnak egyetlen munka bemutatásához. Tényleg csak a választott tartalmi kategória miatt jegyzünk meg olyan zavaró apróságokat, mint a magyar szokásokkal ellentétes irányú gerincfelirat, vagy a tipográfia egyenetlen, olykor (például az irodalomjegyzék esetében) kifejezetten zavaros színvonala. Ha ezeket az apró hibákat sikerül elkerülni, és némileg átgondolni a tartalmi struktúrát, a most indult sorozat további darabjai valóban hiánypótlóak és példaértékűek lehetnek a magyar design szakirodalmában.

KOVÁCS DÁNIEL
művészettörténész

(*Designtrend Kft., Budapest, 2014, 256 o.*)

Hírek

■ **Megvetés és önbecsülés – Igaz történet Üst-foltozóról, Drótostótról és Teknőscigányról** címmel 2014. június 24-én kiállítás nyílt a Néprajzi Múzeumban. (Bp. V., Kossuth tér 12.) A vándor iparosmesterek sajátos világát bemutató, sok érdekességet felsorakoztató tárlatot első ízben rendezték meg Magyarországon. A kiállítás címében felsorolt mesterségeken kívül kéményseprők, kosarasok, ablakosok, medve- és majomtáncoltatók,

madzagszövők, meszelőköltők 18–20. századi életébe is bepillantunk a tárgyak, fotók, leírások segítségével. A kiállítás 2015. január 4-ig tart nyitva.

■ **Róth Miksa, Thék Endre, Jungfer Gyula – a magyar műipar állócsillagai a XIX–XX. század fordulóján** címmel rendeznek kiállítást a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Konferenciatermében. (Budapest V., Garibaldi

u. 2.) A kiállítás az Ipművészeti Múzeum, a Róth Miksa Emlékház, az orosházi Szántó Kovács János Területi Múzeum, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Művészettörténeti Intézete, az Országgyűlés Hivatala, a Forster Központ, a Magyar Építészeti Múzeum, a nádasdiladányi Nádasdy-kastély és két, a Thék családdal kap-

csolatban álló magánszemély közreműködésével jöhetett létre. A három alkotó közismert munkáin – például Róth Miksa országházi üvegablakán (*kép*) – kívül számos olyan tárgyat is bemutatnak, melyeket eddig még sohasem láthatott a nagyközönség. Mindhárom műiparos újító, feltaláló is volt a maga szakterületén. Szabadalmaik leírásai, a hely szelleméhez alkalmazkodva, ugyancsak megtekinthetők a kiállításon 2014. szeptember 19. és október 8. között.

■ **Kazinczy Ferenc rajzai.** – „Szüntelen rajzolgaték, olykor még éjjel is, 3-4 gyertyát gyújtván, míg csaknem egészen megvakulék” – írta Kazinczy Ferenc, aki nem csak rajzolt, hanem gyűjtötte is a metszeteket, illusztrált könyveket. Fogsága alatt és utazásai közben készített rajzai, valamint árnyképei láthatók Sátoraljaújhelyen a Petőfi Irodalmi Múzeum kiállítóhelyén, A Magyar Nyelv Múzeumában. (Sátoraljaújhely–Széphalom, Kazinczy u. 275.) A rajzokat Kazinczytól válogatott idézetek kísérik, értelmezik a 2014. december 31-ig látogatható kiállításon.

■ **Vasba öntött múlt.** A Korompay család mintegy 400 öntöttvas tárgyból álló gyűjteményét annak idején Sándor József öntőmérnök – pataki öregdiák, akit 2012-ben az év

vállalkozójának választottak – vásárolta meg, s most a Magyar Nemzeti Múzeum sárospataki Rákóczi Múzeumának ajándékozta. A 19. századi és 20. század eleji műöntészet válogatott darabjaiból, dísz- és használati tárgyakkól, szobrokból álló gyűjteményt 2014. június elejétől a nagyközönség is láthatja. (Sárospatak, Szent Erzsébet u. 19.)

■ **Az anyagtól a műalkotásig** címmel Molnár Imre bőrműves iparművész munkáiból rendezett kiállítást a Hagyományok Háza a Magyar Népi Iparművészeti Múzeumban. (Budapest I., Fő u. 6.) A tárlat 2014. szeptember 27-ig tart nyitva.

■ **Ifjú mesterek remekei.** – A *Népművészet Ifjú Mestere* 2014. évi pályázatán díjazott munkákból látható kiállítás 2014. augusztus 15. és szeptember 26. között a Magyar Népi Iparművészeti Múzeumban. (Budapest I., Szilágyi Dezső tér 6.)

■ **Fényt hozzon... III.** című kiállításával vesz részt az idei *Ars Sacra Fesztivál* rendezvényei sorában a Vízivárosi Galéria. (Budapest II., Kapás u. 55.) A tárlaton Hager Ritta és Kecskés Ágnes gobelinjei, Lugossy Mária szobrász xerox-grafikája, Bohus Zoltán üvegplasztikája, Mátrai Erik, Budaházi Tibor és Tóth Csaba festményei, valamint Koroknai Zsolt installációja látható 2014. szeptember 9. és 30. között.

■ **Immaculata** – egy barokk elefántcsontszobor az Iparművészeti Múzeum szeptember havi műtárgya. A Szeplőtelenül fogantott Szűz Máriát, az Immaculatát ábrázoló mű (*kép*) a 17. század közepén, a Bécsben alkotó délnémet mester, Adam Lenckhardt (1610–1661) műhelyében készülhetett. Az újkori Mária-tiszteletben kiemelkedő hit-tétel csak 1854-ben – éppen 160 évvel ez-

Fotó: Áment Cellér / Iparművészeti Múzeum, Budapest

előtt – vált katolikus dogmává, ikonográfiaja már a 17. századra kikristályosodott és népszerűvé vált. Az új szerzeményt az Iparművészeti Múzeum hasonló témájú, de más műfajú műalkotásaiból, kerámiákból és pergamenfestményekből válogatott minitárlata kíséri.

■ **Egy zseniális család: Zsolnay.** A Zsolnay-gyár történetét mintegy 260 alkotással bemutató kiállítás nyílt az egykori Honvéd Főparancsnokság, hetven év után felújított épületében a budai Várban, a Dísz téren. A tárlat 2014. december 31-ig látogatható.

■ **Megjelent az első székelő bélyeg.** A Székelyudvarhelyért Egyesület kezdeményezésére Baticz Barnabás grafikus terve alapján készült székelő bélyeg hivatalos bemutatóját 2014. július 16-án tartották a Pesti Vigadó Makovecz-termében. A levélzáró bélyeg és az emlékv nem klasszikus postabélyeg, de a gyűjtők számára filatéliai különlegesség. A 25 darabos levélzárót és a sorszámozott emlékvet ötezer példányban adták ki, és megvásárolható a Forrás Galériában. (Budapest VI., Teréz krt. 9.)

■ **Az erényöv titkos történetei – Mítosz és valóság.** A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum 500 év mentalitástörténetének, orvostörténetének, szexualitástörténetének és muzeológiájának anyagából összeállított,

Fotó: Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

számos érdekes, rekonstruált ötvösmunkát is bemutató (*kép*) vándorkiállítása most a Rippl-Rónai Múzeumban látható 2014. november 1-ig. (Kaposvár, Fő u. 10.) A tárlatot csak 16 éven felüliek látogathatják.

■ **Labirintus.** A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete által meghirdetett képző-, ipar- és fotóművészeti pályázatra érkezett művekből nyílt kiállítás 2014. szeptember 7-én a MűvészetMalomban. (Szentendre, Bogdányi u. 32.) A tárlat október 10-ig látogatható. Sárkány Győző *Labirintus ház* című építészeti installációját december 31-ig mutatják be ugyanott.

■ **Analóg – 21 magyar fotográfus a 20. századból** címmel kiállítás nyílt a Köröndi-Csák Fotográfiai Gyűjtemény anyagából a Temesvári Szépművészeti Múzeumban, az egykori Vármegyeházán. A tárlaton 121 válogatott, többnyire fekete-fehér, analóg módszerrel készült fotó látható. Csák Ferenc, az *Analóg* alapítója a tavalyi budapesti és a mostani romániai kiállítás után jövőre Olaszországban, 2016-ban pedig Nagy-Britanniában tervezi bemutatni a tárlatot.

■ **Shakespeare korának hatása a mai divatra** címmel a Víztorony Visual Art Galériában a Margitszigeten mutatták be a *Budapesti Nyári Fesztivált* szervező Szabad Tér Színház által, a művészeti képzésben részt vevő fiatalok számára meghirdetett pályázatra érkezett legjobb munkákat. (2014. június 20–szeptember 20.)

■ **A Mesterségek Ünnepe** alkalmából 2014. augusztus 19-én átadták a Népművészeti Egyesületek Szövetsége által alapított díjakat. Király Zsiga-díjat kapott Csupor István néprajzos, fazekas, Ízer Istvánné hímző, Horváth Ágota fazekas, Fazekas

Ottóné szövő, Félegyházi Józsefné csipkekészítő. Aranykoszorú díjjal Szabó István fafaragót, Hagyományörző díjjal Tankó Anna bundahímzőt, Év Mestere címmel Dezsőné Borbély Emma gubaszövőt, Év Ifjú Mestere címmel Farkas-Túri Enikő nemezkészítőt tüntették ki. Az Év Műhelye elismerést a Békés Megyei Népművészeti Egyesület és az Apáról-Fiúra Népművészeti és Kézműves Egyesület kapta.

■ **Nagy sikert aratott** a II. Nyári Ifjúsági Olimpiai Játékokon, Nanjingban szereplő sportolók Rubik-kocka ihlette formaruhája (*kép*), melyet a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (MOME) csapata tervezett. A kollekciót – több eddigi olimpiai formaruhával ellentétben – tetszéssel fogadták a sportolók és a közönség is. A Magyar Olimpiai Bizottság a 2016-os Rio de Janeiró-i olimpia formaruháját is pályázaton, divatshow keretében választja majd ki.

Fotó: mob.hu

■ **Bicikliváros.** Szabadka–Budapest. A Szabadkai Városi Múzeumban 2011-ben rendezték meg *A biciklisek városa – A kerékpár történeti, néprajzi és művészeti aspektusai Szabadkán* című kiállítást. Ez tekinthető meg 2014. szeptember 28-ig a budapesti kerékpáros kultúrát is bemutató anyaggal együtt a Néprajzi Múzeumban. (Budapest V., Kossuth tér 12.)

